

Juuret 1/2002

***Ylistarossa, Isossa- ja Vähässäkyrössä
Vanhassa Ilmajoen pitäjässä
Laihialla ja Jurvassa***

Tärkeää:

Maksalla jäsenmaksulaskusi mahdollisimman pian varmistat julkaisun häiriöttömän postituksen. Muista käyttää laskussa oleva viitenumeroa.

Yhtä tärkeää:

Maaliskuun alussa maksamattomia laskuja oli vielä lähes 5000 mk:n arvosta. Rästimaksut on merkitty tämän lehden mukana seuraavaan tilillepanokorttiin. Toiminnan kannalta on tärkeää saada rästimaksut pois, voidaksemme täysimittaisesti keskittyä tämän vuoden julkaisutoimintaan!

Vanhat Juuret-julkaisut

Toimikunta on uusinta painamassa huhtikuun aikana pienen erän vanhoja julkaisuja suuren kysynnän vuoksi. Korkeasta painokustannuksesta huolimatta olemme päättäneet tarjota niitä lukijoillemme ”*Anttilan hintaan*”: Ostamalla vähintään kaksi vanhaa julkaisua saat ne hintaan 2,5 eur/kpl + postikulut.

Varastosta löytyy vielä Ylistaron Kaukosen asukkaiden historiikkia. Kaukosen sukuhan levisi aikoinaan Ylistaron lisäksi Lapualle ja Ilmajolle. Samoin varastossa on vielä muutama kappale Vähäkyröläisten 1500-luvun merikalastuksesta kertovaa erillisjulkaisua. Yhteyshenkilö: Tapani Pihlajainen

Juuret 1/2002 sisällysluettelo

Matti Lehtiö	”Lihaa luiden päälle”, eli käräjäpöytäkirjat tiedon lähteenä	s.4
Matti Lehtiö	Nilla Ilkka o.s. Seppilä	s.5
Matti Lehtiö	Kauan odotettu, kauan kaivattu	s.7
Matti Lehtiö	Kilttilän ja Kontsaan asukkaiden sukuyhteys	s.8
Matti Lund	Vähäkyrön Trontilasta Laihialla ja Laihialta Trontilaan	s.11
Matti Lehtiö	Keisalan asutuksen varhaisvaiheita	s.15
Jorma Niemelä	Isokyröläisen Israel Heikinpoika Keisala uudisasukkaana Virtain Kurjenkylässä	s.15
Heikki Esala	Topparlan kylä 1700-luvun puolivälissä isojakoasiakirjojen perusteella	s.18
Markku Pihlajaniemi – Penni Airas – Tapio Piirto	Ilmajoen Rahnaston perinnönjako ja kirkkoherra Esaias Ravander	s.22
Tapio Piirto	Isonvihan aikana Ilmajoen seurakunnasta Venäjälle vietyjä	s.28
Markku Pihlajaniemi	Kuinka esivanhempani toisensa saivat	s.29
Jorma Niemelä	Kuortaneen Heikkilän sukua Ilmajoen pitäjässä ja Kyrönmaalla	s.30
Matti Lehtiö	Nurmon Jaskari Kyrönmaalla	s.34
Raimo Latvala	Nimenmuuttoa Jurvassa, Kurikassa ja Laihialla	s.37
Reima Mänty	Hartvik / Mänty suku	s.38

Julkaisija:

Pohjanmaan Historiallisen seuran Juuret-toimikunta

Yhteyshenkilöt:

Puh.johtaja-sihtööri :Matti Lehtiö Vanha Korventie 67 66440 Tervajoki matti.lehtio@designor.com

Rah.hoit., jäsenrekist., lisätilaukset: Tapani Pihlajainen Vainiotie 1C7 61500 Isokyrö tapani.pihlajainen@nic.fi

Ilmajoki yht.henkilö: Tapio Piirto Rommelinmäentie 17 61330 Koskenkorva, rommelinmaki@yahoo.com

Yhteyshenkilö käräjäpöytäkirjoissa vanhan Ilmajoen pitäjän osalta: Tapio Piirto

Yhteyshenkilö käräjäpöytäkirjoissa muu alue: Matti Lehtiö

Toimiston avaimet ja mikrokorttien katseluvaraukset: Tarja Ollila 050-5650509 tarja.ollila@pp.qnet.fi

Juuret toimikunta ottaa vastaan jäsenten artikkeleita, kysymyksiä ja pieniä uusia havaintoja. Artikkeleiden asiasisällöstä vastaa kirjoittaja, mutta toimikunta varaa itselleen mahdollisuuden esittää toivomuksia artikkelin sisällön tai esitystavan suhteen. Koska julkaisu ei sovellu hitaan ilmestymistiheyden vuoksi useamman julkaisun mittaiseksi keskusteluareenaksi, siirretään tällaisissa tapauksissa keskustelu suoraan henkilöiden väliseksi, josta julkaisu esittää tiivistelmän.

Uusi vuosi – uudet kujeet

Juuret-julkaisu

Tämä vuoden 2002 ensimmäinen Juuret-julkaisu lähetetään vanhojen lukijoidemme lisäksi suurelle joukolle sukututkimuksesta tai historiasta kiinnostuneille henkilöille. Tarkoituksenamme on esitellä julkaisuamme mahdollisimman monelle ja saada heistä lehden pysyviä lukijoita. Tästä syystä on paikallaan myös kertoa, mikä käsissäsi oleva Juuret-julkaisu on ja mitkä on sitä toimittavan toimikunnan päämäärät.

Juuret-julkaisua toimittaa Pohjanmaan Historiallisen seuran alaisuudessa toimiva harrastelijoista koostuva Juuret-toimikunta, jonka toimintaan kaikki ovat tervetulleita.

Toimikunnan toiminta-alue sisältää Isonkyrön, Vähäkyrön, Ylistaron, Laihian, Jurvan ja vanhan Ilmajoen pitäjän alueen. Julkaisu ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja keskittyy artikkeleissaan esiintuomaan alueemme historiaa ja sen asutusta. Artikkelien sisältö painottuu aikaan ennen 1800-lukua. Juuret-julkaisu on toiminnan näkyvin muoto, mutta toimikunta julkaisee myös erikoisjulkaisuja. Yhteistä näille molemmille on se, että ne ovat harrastelijoiden aikaansaamia ja että ne ovat hinnaltaan edullisia.

Juuret-julkaisun sisällössä tavoitteena on vastata lukijakunnan jakautumaan ja odotuksiin. Olemme arvioineet, että lukijakunnasta sukututkijoita on 80%, historiasta kiinnostuneita 15% ja historian ammattilaisia 5%. Alueellinen jakautuma lienee taas tällä hetkellä se, että Isonkyrön, Vähäkyrön ja Ylistaron alueesta ensisijaisesti kiinnostuneiden osuus on 50%, vanhan Ilmajoen pitäjän alue 35-40% ja Laihian ja Jurvan alue 10-15%.

Muu toiminta

Toimikunta omistaa Isonkyrön osalta mikrofilmikortit rippikirjoista ja puhtaaksikirjoitetuista syntyneiden-, kastettujen- ja kuolleidenluettelosta. Mikrofilmikortit ovat tällä hetkellä Kyrönmaan Opiston sukututkimuspiirin käytössä. Toukokuun alussa mikrokortit ja osa lukulaitteista siirretään toimikunnan vuokraamiin tiloihin, Isonkyrön keskustassa sijaitsevaan vanhaan Naiskotiteollisuuskouluun, jossa ne ovat ympäri vuorokauden kaikkien jäsenten käytössä syksyyn saakka. Toimikunnan tiloista löytyy myös Isonkyrön kuntakokouspöytäkirjat ja pyrimme kokoamaan tiloihin myös muuta sukututkimus- ja historia-aineistoa.

Toimikunta on hankkinut Isonvihan jälkeisiä käräjäpöytäkirjoja, joita on jo jonkin verran suomennettu. Jäsenet voivat kysyä yhteyshenkilöiltä oman kiinnostuksensa mukaisia asiakirjoja. Mahdollisesti löytyviä asiakirjasuomennoksia toimitamme jäsenillemme pientä korvausta vastaan.

Tämän vuoden suunnitelmiin kuuluu kaksi erikoisjulkaisua: puhtaaksikirjoitetut Ilmajoen rippikirjat, jotka ajoittuvat molemmin puolin Isoavihaa, sekä kahdet Ilmajoen Isonvihan jälkeiset suomennetut käräjät. Julkaisujankoha on vielä avoin ja toivomme voivamme kertoa asiasta enemmän seuraavassa numerossa.

Historiapäivät? Toimikunta suunnittelee syksyksi pienimuotoista historiapäivää (-päiviä). Asia on ideointivaiheessa, ja tiedotamme myöhemmissä numeroissa suunnitelman etenemisestä.

Toimikunta on mukana suunnittelemassa kahta kyläjulkaisua, jotka sijoittuvat Isonkyrön Ikolan ja Ylistaron Kylänpään kyliin. Näistä ensimmäisenä on tarkoitus toteuttaa Ikolan kyläjulkaisu loppukesällä ja Kylänpään julkaisu ennen vuodenvaihdetta.

Uusi laskutusikäytäntö

Tähän saakka julkaisut on laskutettu jälkikäteen. Työläytensä vuoksi olemme kuitenkin tämän lehden yhteydessä siirtymässä kerran vuodessa tapahtuvaan laskutukseen, joka suoritetaan vuoden ensimmäisen julkaisun yhteydessä. Tästä alkaen lehtimaksu on siis jäsenmaksu, jonka maksaneet saavat neljä Juuret-julkaisua vuodessa. Jäsenmaksu sisältää myös syksyllä julkaistavan erillisjulkaisun: puhtaaksikirjoitetut Ryssänmanttaaliluettelot vuodelta 1719. Olemme sisällyttäneet julkaisuun myös silloisen Lapuan pitäjän.

”Lihaa luiden päälle”, eli käräjäpöytäkirjat tiedon lähteenä

Juuret julkaisussa 4/01 kerrottiin toimikunnan panostuksesta käräjäpöytäkirjojen suomentamiseksi. Vaikka työ on hidasta ja vaikeaa, jonkin verran tuloksia on jo saatavilla niitä haluaville. Käräjäpöytäkirjathan ovat oivallisin lähde rakentaessamme henkilökuvaa esi-isistämme tai jostakin kiinnostuksemme kohteena olevasta talosta. Tämän lisäksi niiden avulla voidaan selvittää sukulaisuussuhteita niillä alueilla, joissa rippikirjat alkavat vasta 1720-luvulla.

Lisätäksemme tietoisuutta asiakirjoista ja niiden sisällöistä, olemme valinneet kaksi esimerkki-henkilöä/taloa, joita koskevien asiakirjojen aiheiden esittelyllä toivomme kiinnostuksen aineistoon lisääntyvän.

Esimerkkihenkilö/talo Jaakko Simonpoika Marttila eli Seppä Kauhajoelta, Simo ja Susanna Aron poika. Puoliso Kurikan kappalaisen Matthias Soraueksen ja hänen vaimonsa Helena Forlundian tytär Margareta.

Vuoden 1725 syyskäräjillä Jaakko Simonpoika pyrki saada hallintaansa syntymäkotinsa Iso-Aron. Alunperin Jaakko oli kyllä luopunut oikeudesta Aroon, saaden vastineeksi Marttilan talon, mutta tämä sopimus oli purettu myöhemmin. Sukututkimuksellisesti asiakirja on mielenkiintoinen moninaisten sukuselvityksen vuoksi. Samaa asiaa puitiin toissakin kohdin, jolloin Iso-Aron silloinen isäntä Jaakko Niileksenpoika eritteli niitä kustannuksia, jotka Jaakon tulee ottaa vastataksaan, mikäli hänet aikoo syrjäyttää hänet. Jaakko Niileksenpoika näyttääkin olevan valmis lähtemään talosta, kunhan Jaakko ennen seuraavaa Tuomaksenpäivää ”lyö käteen” rahat. Samoilla käräjillä Jaakko esitteli myös äitinsä testamentin.

Seuraavana vuonna 1726 Jaakko kyseli Juho Eskonpojalta Jalasjärveltä vaimonsa isän herra Matthias Soreuksen jäämistöä. Juho myönsi hallussaan olevan jotakin Soreukselle kuuluvaa omaisuutta, mutta ongelmia näyttää tuottaneen se, että kun Soreuksen leski oli myöhemmin avioitunut uudelleen Sigfrid Saringiuksen kanssa, oli heidän omaisuudet sekoittuneen toisiinsa. Soreuksen

omaisuutta Jaakko kyseli myöskin kappalainen Nicolaus Prohmanilta.

Vuoden 1725 syyskäräjillä Jaakko oli kiistelemässä entisen renkinsä Juho Antinpojan palkasta pöntänäläisen Matti Kaarlelan kanssa. Juho oli alkanut sotilaaksi ja Jaakon tilanhoito oli kärsinyt väenpuutteesta. Sotilasasioista keskusteltiin samoilla käräjillä toiseenkin otteeseen, Jaakon mukaan Aron laillinen sotilas Heikki Tuomaanpoika oli paloviinan voimalla saatu allekirjoittamaan uuden sotilaspestin. Samoilla käräjillä rusthollari Juho Sassi Hämeenkyröstä peräänkuulutti punertavaa tammaansa ja varsaa, joiden hän arveli päätyneen Ilmajoelle. Asiakirjasta tulee esiin mielenkiintoisia piirteitä venäjänvallan ajalta. Asiakirjassa Jaakko Aro esiintyy todistajana, kertoen matkastaan Hämeenkyröön etsiessään venäläisten pois kuljettamia hevosia ja lehmiä.

Esimerkkihenkilö/talo Niiles Jaakonpoika Jouppila, Jouppilan kylästä

Vuonna 1727 Niiles toimitti oikeuteen asiakirjan, jonka mukaan hänen hallitsemansa tila koostui kahdesta tilasta, jota hän nyt hallitsee yhtenä savuna. Asiakirjassa Niiles kuitenkin lupaa, että talo saadaan jakaa uudelleen hänen jälkeensä, perijöinä hänen poikansa ja vävyensä. Jouppilan talon vaiheet nousevat esille uudelleen vielä vuonna 1729, jolloin asiakirjassa tulee esiin koko laaja sukulaisverkko. Jouppilan asukkaathan ovat mm. Jaakko Ilkan jälkeläisiä ja asiakirja paljastaa eräitä puutteita Ilkan sukukirjassa.

Vuonna 1727 Niiles on vaatimassa taloon takaisin 30-vuotta sitten Turjan taloon myytyä 6 krinninalan niittyä. Myyjänä asiakirjassa mainitaan kaupan tekijänä Niileksen veli Jaakko, jota eräissä sukuselvityksissä on pidetään Niileksen isänä. Asiaa selvitettiin oikeudessa perinpohjin kahteen otteeseen ja lopputuloksena oli se, että Niiles loppujenlopuksi luopui kanteesta. Samoilla käräjillä Niiles muutamien naapuriensa kanssa joutui syytteeseen myllypaikan anastamisesta Ilkan talolta, Nenättömänluomassa. Kimurantti asiakirjaa paljastaa lopuksi, että todellisuudessa Ilkan talo oli alun perin anastanut heidän myllypaikkansa.

Matti Lehtiö

Nilla Ilkka o.s. Seppilä

Ensi kesänä Isonkyrön Vanhan kirkon kupeella esitetään kolmena heinäkuuisena viikonloppuna Artturi Leinosen tuotannon pohjalta kirjoitettu Kivikirkon kansa -näytelmä. Tässä vaikuttavassa kulttuurihistoriallisessa ympäristössä esitettävässä näytelmässä roolihahmoina historiasta marssii esiin tuttuja pohjalaisia menneisyyden henkilöitä, mm. Jaakko Ilkka, Simo Nurkka, Pentti Pouttu, Pentti Piri ja Nilla Ilkka.

Historiasta kiinnostuneille Nilla Ilkka on tullut tutuksi pohjalaisten ratsutilallisten oikeuksien perääjänä, mihin liittyi käynti kuninkaissa saakka vuonna 1643. 1600-luvulla ei ollut aivan tavallista lähettää naispuolisia henkilöitä tämänlaatuisille asioille. Vaikka todennäköinen syy tapahtuneeseen lieneekin Nillan hyvä ruotsin kielen taito, on luultavaa, että hän omasi tällaiseen toimintaan tarvittavia kykyjäkin.

Sukututkijoille Nilla Ilkka on taas tullut tutuksi Jaakko Ilkan sukukirjan välityksellä, olihan hän Jaakon pojan Mikki Ilkan vaimo, ja moni tutkija on saanut liittää hänet omien esivanhempiensa joukkoon. Sukukirjassa Nillan kerrotaan olleen syntyisin Vähästäkyröstä Kuuttilan kylästä. Hänen vanhempansa olivat Seppi Martinpoika ja Torti (Dorotea) Heikintytär Seppilä. Jaakko Ilkan sukukirjassa Nillan eli Petronellan ja hänen puolisonsa vaiheista kerrotaan seuraavaa:

Jaakko Ilkan sukukirja Taulu 2, s.22:

Mikki Jaakonpoika Ilkka (Jaakko Pentinpoika Ilkan poika) Oli isänsä jälkeen Ilmajoen Ilkkalan isäntänä 1598–1642. Valtiopäivämies 1624. Piispan sakkovouti 1634. K. luultavasti 1642. Ratsumiehenä talonsa puolesta 1612–1613 sodassa Venäjää ja Tanskaa vastaan ja kuninkaan henkivartijana Venäjän retkellä 1614. Puoliso 1:o nimeltä tuntematon; 2:o noin 1616 Petronella Joosepintytär Seppilä, s.n.1593. Hoiti Ilkkalan isännyyttä Mikin kuoleman jälkeen n.1642–47. Saavuttanut kuuluisuutta sen johdosta, että kävi 1643 Pohjanmaan ratsutilallisten edustajana valittamassa Kristiina-kuningattarelle verovapauden menettämisestä. Muutti (kai 1647) Kurikkaan Kylmäjyrän taloon. K. siellä 1679, haud. Ilmajolle 2.4. s.v. Vanhemmat Vähänkyrön Kuuttilan Seppilän (nykyisin Jussilan) isäntä Seppi Martinpoika ja Dorotea Heikintytär.

Petronellan 2. puoliso oli kurikkalainen talollinen ja majatalon pitäjä, leski Matti Erkinpoika Kylmäjyrä, josta lisäksi tuli appi niin Petronellan poikapuolelle kuin tyttärellekin.

Kun Nilla Ilkka tänä kesänä tulee uudelleen julkisen huomion kohteeksi, on paikallaan selvittää hänen syntymäkotinsa paikka ja esivanhemmat ja lähisuku.

Nillan syntymäkotia Seppilä Kuuttilassa

Nillan syntymäkotia Seppilä sijaitsi siis Vähänkyrön Kuuttilan kylässä. Kuuttilan kylä sijaitsee Kyrönjoen länsirannalla ja se on Isostakyröstä päin tullessa Tervajoen jälkeen toinen kylä etelä-länsipuolella Kyrönjokea. Nykypäivän kiintopisteitä hyväksikäyttäen kylä sijainti voidaan määritellä seuraavasti: Kyyjärveltä Laihialle suuntautuvasta valtatiestä Tervajoen kylässä Vähänkyrön kirkonkylään risteävän tien varrella, noin 1 kilometri risteyksestä Vähänkyrön kirkonkylän suuntaan.

Kuuttilan ydinkylän muodosti kuusi lähes toisissaan kiinni olevaa taloa, joista viisi sijaitsi perätysten ja kuudes Tervajoelta päin katsottuna viimeisen talon takana. Muut kylän talot sijaitsivat hajallaan jonkin matkan päässä ydinkylän molemmin puolin Kyrönjoen suuntaisesti. Edellä mainittu ydinkylän viides talo oli Nillan syntymäkotia Seppilä.

Veroluetteloita tutkimalla selviää, että yhtä näistä Kuuttilan ydinkylän taloa isännöi vuonna 1546 Martti Joosepinpoika, jonka talo osoittautuu myöhemmin Seppiläksi. Seppilän talossa näyttää toistuvan usein isännän nimenä Jooseppi, josta talo sai nimensäkin, *Seppilä*. Nimitys tulee Joosepin kansanomaisesta puhuttelum muodosta Seppi.

Silloin kun Pohjanmaalla tiheässä asutusyhteisössä jokin talo kantaa henkilön etunimestä periytyvää talonnimeä, on se lähes poikkeuksetta merkki siitä, että talo on perustettu jakamalla se jostakin toisesta, vanhemmasta talosta. Tutkimalla Kuuttilan kylän ydinasutusta voi Seppilän kohdallakin päätyä vastaavaan tulokseen. Se talo, josta Seppilä todennäköisesti on aikoinaan erotettu, on sen takana sijaitseva Valtari.

Seppilän isäntiä ja elämää

Vuonna 1546 Seppilän talon isäntänä toimi siis Martti Sepinpoika Mikään suurtilallinen hän ei ollut, koska vuonna 1548 hänellä ilmoitettiin olleen kylvössä 2,1 hehtaaria, mikä on jonkin verran kyröläisen tilakoon keskiarvon alapuolella. Martti Sepinpoika oli arvatenkin vuonna 1546 vielä nuori mies, sillä käytössä olleen veroluetteloaineiston perusteella hän isännöi taloaan vielä vuonna 1575. Talon kylvöalassa näyttää tapahtuneen lisäystä, koska vuoden 1557 verotuksessa viljelyspinta-ala oli kasvanut 3,1 hehtaariin. Vaikutusvaltaakin Martille tuntuu kertyneen: vuoden 1551 käräjissä hänet mainitaan koko silloisen Kyrön suurpitäjän yhtenä lautamiehenä. Martti oli myös kohtuullisen varakas: vuoden 1571 hopeaveroluettelon perusteella hän omisti kuparia 15 markan arvosta, talon lehmäluku oli 5 ja sen lisäksi navetassa ammui vielä yksi 3-vuotias. Lampaita Martilla oli 5 ja yksi 7 markan arvoinen hevonen. Kun hevoset on tavallisesti arvioitu 10 ja 2 markan välille, sijoittui Martin hevonen asteikon yläpäähän. Hopeaveron arvoksi Martin omaisuuden osalta määrättiin 7 markkaa 1½ äyriä, mikä on keskiarvon yläpuolella. Martti näyttää siten olleen varsin kyvykäs talonisäntä.

Tutkimuksessa käytettävissä ollut veroluetteloaineisto on puutteellinen vuosilta 1575–1627, mutta ainakin jo vuonna 1602 taloa mainitaan isännöivän Seppi Martinpoika, Nillan isä, edellisen isännän poika. Seppi Martinpojan isännöysaikaa ei käytettävän materiaalin perusteella onnistuttu määrittelemään, mutta jo vuonna 1620 hän oli jo siirtänyt talon isännöyden pojalleen Martti Sepinpojalle, Nillan veljelle. Vuoden 1627 sotilasrullan perusteella Martti oli syntynyt vuonna 1574, joskin syntymävuodessa esiintyy heittoa, myöhimmissä sotilasrullissa.

Seppilän talon vakavaraisuus tulee esiin myös siitä, että jo vuonna 1727 talon mainitaan varustaneen ratsumiehen 30-vuotiseen sotaan Saksaan. Hakkapeliittana Saksan maalla taisteli lähtiessään 22-vuotias Kreki Pentinpoika. Ratsutalona Seppilä näyttäisi olleen aina 1640-luvulle saakka, joten matkatessaan kuningattaren puheille Nilla ajoi samalla oman syntymäkotinsa asiaa. Martti Sepinpoika näyttää myös jatkaneen talon lautamiesperinteitä, koskapa siksi hänet mainitaan jo vuonna 1626. Vaikka Martti jokoikin oikeutta käräjillä, joutui hän sinne itsekin hieman ikävissä merkissä vuonna 1627. Martti ei nimittäin tuntunut

oikein kunnioittavan omaa äitiään ja tämä oli joutunut muuttamaan Ilmajoelle tyttärensä luokse.

Ison- ja Vähänkyrön käräjät 28.8.1627, s 46:

Kreki Laurinpoika (Vanhatalo, Vähäkyrö) ja Aukusti Heikinpoika (Yli-Kauppara) Ilmajoelta nimettiin ulosmittaamaan Torti Heikintyttäreille se kolmasosa, joka tälle kuuluu pojalta Martti Sepinpojalta Kuutilasta, kun poika ei kunnioita häntä ja hän joutuu lähtemään tyttärensä luo Ilmajoelle.

Martin ja Nillan lisäksi Seppi Martinpojalla ja Torti Heikintyttäreillä tiedetään olleen ainakin kaksi muuta tytärtä: Vappu, puoliso Juho Jaakonpoika (mahdollisesti Vähänkyrön Puotelin isäntä) ja nimeltä tuntematon Erkki Siponpojan vaimo Veikaalasta (Vähänkyrön käräjät: 11.–14.11.1667, s.149; 27.–28.2.1665, s.21).

Seppilän asukkaita:

Martti Sepinpoika v.1546, mainitaan vielä 1575

poika:

Seppi Martinpoika m.1602

pso Torti Heikintytär

Lapsia:

Martti s. 1574

Seppilän isäntä.

Nilla s. 1593

pso Mikki Ilkan vaimo

Vappu s. ?

pso Juho Jaakonp. (Puoteli?)

NN s. ?

pso Erkki Siponp. Veikkaala

Martti Seppilän perhe ja hänen jälkeläisensä

Martti Sepinpojalla tiedetään vain yksi lapsi, tytär Priitta. Martti Sepinpoika kuoli v.1652 ja hän testamenttasi talon 28.2.1652 tyttärelleen ja tämän puolisolle Eskeli Erkinpojalle. (Vähänkyrön käräjät 10.9.1652, s.578), Martin vaimo oli nimeltään Aune. Vävy Eskeli Erkinpoika oli Priitan toinen puoliso ja Priitalla oli ainakin yksi tytär edellisestä avioliitosta, kuten käräjäpöytäkirjasta vuodelta 1667 selviää:

Vähäkyrö 18.–20.2.1667 ,s. 29:

Eskeli Erkinpoika on enemmän kuin yö ja vuosi sitten kolmesti huudattanut oikeuden siihen taloon, jonka hän vaimoineen Kuutilassa omistaa ja jonka hän on apeltaan Martti Sepinpojalta saanut, sekä perillisiltä ja velkojilta lunastanut. Vävyvuoli Juho Simunanpoika ottaa talon vastaan ja lunastaa sen, koska eivät voi asua yhdessä.

Martti Sepinpoika

s.1574

k.1652

pso Aune

elossa v.1657

Lapsia:
Priita Martintytär
pso II *Eskeli Erkinpoika* isäntä vuoteen 1667 saakka.

Matti Lehtiö

Kauan odotettu, kauan kaivattu

Napuen taistelun jälkeen helmikuussa v.1714 venäläiset raastoivat kahteen otteeseen Pohjanmaalta suuren määrän lapsia mukaansa – saman vuoden keväällä ja syksyllä. Ankaran marssin uuvuttamana suurin osa lapsista sortui jo matkalla, osa kaivatuista sentään palasi. Vaikea ja raskas oli vanhempien osa heidän saadessa odottaa vuosia oman lapsensa paluuta, tai edes varmuutta siitä, että odotus on turha. On varmaa, että lapsensa vangiksi menettäneet kyselivät jokaiselta rauhan solmimisen jälkeen kotiin palanneelta lapselta heidän muistikuviaan vankeuden ajalta saadakseen tietoa omista rakkaimmistaan. Yksi tällainen venäläisten mukaansa raastama poikalapsi oli Vähänkyrön Haarajoen kylän Nissilän isäntäparin Heikin ja Priitan Heikki-niminen poika.

Heikki-pojan äiti Priita Tuomaantytär oli Nissilän talon tytär ja sen hallitsija isänsä Tuomas Klemetinpoika Nissilän jälkeen v.1697, ensimmäisen miehensä Matti Martinpojan kanssa. Tästä avioliitosta jäi eloon ainakin poika Tuomas ja tytär Maria. Tuomas peri äitinsä kuoleman jälkeen Nissilän talon ja sisko Maria avioitui Laihialle Juho Tuomaanpoika Talson emännäksi (Marian toinen puoliso oli Matti Kasi).

Priitan puoliso Matti Martinpoika kuoli suurina nälkävuosina v.1697 heti isännyyden alussa, jonka jälkeen Priita avioitui toisen kerran Heikki Juhonpoika Strömin kanssa v.1700. Tästä Priitan jälkimmäisestä avioliitosta sikisi Venäjälle raastettu Heikki-poika, joka oli silloin enintään 13-vuotias.

Priita ja Heikki isännöivät virallisesti Nissilää yli isonvihan, Priitan kuolemaan v.1725 saakka, jolloin Priitan aikamiespoika, 1676 syntynyt Tuomas, oli jo 50-vuotias. Todellisuudessa Tuomas oli hallinnut Nissilää jo pian Napuen taistelun jälkeen, koskapa äiti ja isäpuoli oli vapautettu henkirahan maksamisesta jo v.1719. Heikki Heikinpojan isovelji Tuomas (Matinpoika) oli Napuen taistelun kokenut mies. Taistelu oli jättänyt häneen ikuiset vammat: Tuomasta oli ammuttu reiteen ja lyöty pahasti musketilla selkään, joista

Priitan lapsia mm: *Maria*, ensimmäisestä avioliitosta. Marian puoliso Juho Simunanpoika.

Käräjäpöytäkirjasuomennot: Pauli Kukko

vammoista hän oli osaksi halvautunut. (Vähänkyrön käräjät 1.11.1731, s.25.)

Heikin äidin kuoleman aikaan v.1725 maa oli elänyt rauhan aikaa jo muutaman vuoden, mutta yhä Heikkiä odotettiin kotiin palaavaksi. Tämä asia tulee ilmi äidin kuoleman jälkeen tehdystä perinnönjaosta:

Vähänkyrön käräjät 25.10.1725, (s. 825):

Sopimus. Tuomas Matinpoika Haarajoki ja edellisen lanko Juho Juhonpoika Talso, todistajina Tuomas Korpela ja Juho Heikkilä: Tuomas Matinpoika on luvannut velipuolelleen, vankeudessa olevalle Heikki Heikinpojalle sekä mainitulle Talsolle, molemmille 80 kupariataalaria heidän perintöosastaan Nissilän talossa. [Asiakirjassa tehdään erikseen varaus tilanteesta, jossa Heikki Heikinpoika ei palaisikaan Venäjältä..]

Kun Heikin äiti kuoli, luovutti veli Tuomas isäpuolelleen pienen maatilkun ja niittymaan hengenpitimiksi, mutta Heikin perintöosuutta hän ei halunnut isäpuolelleen antaa. Tuomas venytti asiaa niin kauan, että v.1730 isäpuoli Heikki vei asian oikeuteen. Ajankohdan liikkeellepanevana voimana oli kuitenkin se, että isä-Heikkikin oli luopunut toivosta, siis 16 vuotta Heikki-pojan vangitsemisen jälkeen. Poikapuoli Tuomas ei kuitenkaan ollut halukas luovuttamaan isäpuolelleen Heikin perintöosuutta, vaan vetosi isäpuolen luontaisuihin, jotka oikeus päättikin tarkastaa.

Vähänkyrön käräjät 23.2.1730, (s.372):

Heikki Ström Haarajoelta kertoo, että hänen Venäjän vangiksi joutuneen poikansa Heikin oletetaan kuolleen, ja anoo osuutta pojan perinnöstä. Strömin poikapuoli Tuomas Nissilä talon haltijana vastaa, että Ström nyt 4 vuoden ajan vaimonsa kuoltua on vanhuudenheikkoudessaan saanut häneltä asunnon sekä melkoisesti peltoa ja niittyä omaksi ja myöhemmän vaimonsa elatukseksi. Perinnön arvo on 21.10.1725 määritelty 80 kuparitaalariksi ja sen Heikki palatessaan saa. Strömin eduista katselmus seuraaviin käräjiin.

Vuoden päästä oikeus totesi, että isäpuolen perintöosuus vastasi hänelle käyttöön annettujen nautintojen arvoa, jolloin Tuomaksen ei lopuksi

tarvinnut maksaa laisinkaan isäpuolelleen veljensä perintöosuutta. Samassa yhteydessä poika-Heikkiä

pidettiin jo virallisesti kuolleena. (Vähänkyrön käräjät 11.1.1731, s.8 ja 26.10.1730, s.1210.)

Asiakirjakäännökset: Pauli Kukko

Matti Lehtiö

Kiltilän ja Kontsaan asukkaiden sukuyhteys

Yksi kotiseutuihmisten ja sukututkijoiden käsissä hiirenkorvalle kuluneita vanhoja sukututkimuksia on ”**Hiipakka - Kontsaan ja Kiltilän sukujen vaiheita**” -niminen paperimoniste, ilman tarkempaa julkaisuvuotta. Tutkimuksen alkuperäiseksi laatijaksi mainitaan maisteri Jaakko Laurila, ja sitä ovat myöhemmin täydentäneet monisteen tietojen perusteella toimittaja Eino Kontsas ja kunnansihteeri Pauli Salo. Alkuperäinen tutkimus lienee valmistunut 1940-luvulla ja täydennykset ja uudelleen puhtaaksikirjoitus 1950–60-luvulla. Tutkimuksessa esiintyvien henkilöiden jälkeläisjoukko on nykyisin melkoinen, ja siksi sukumonisteen tiedot ovat siirtyneet usean sukututkijan tiedostoihin. Todennäköisesti useampi kymmenen henkilöä Juurienkin lukijoista löytää tai on jo löytänyt omien esivanhustensa joukosta artikkeleissa mainittuja henkilöitä. Tarkemmin tutkittaessa Kontsaan ja Kiltilän asukkaiden sukulaisuudessa näyttää kuitenkin olevan korjaamisen aihetta, mikä onkin tämän artikkelin tarkoitus. Selvyiden vuoksi koko artikkelin ajan on käytetty alkuperäisessä monisteessa käytettyjä nimien kirjoitusmuotoa.

Otteet paperimonisteesta Hiipakka-Kontsaan ja Kiltilän sukujen vaiheita (kursivoitu):

Sivu 4, Taulu III

Mikko Juhanpoika, Kontsaan isäntä. Sai talon haltuunsa vuonna 1673, mutta oli mahdollisesti kuollut jo vuonna 1675

vmo Marina (Maria). Marina mainitaan leskenä vuonna 1678.

Mikolla oli pojat:

Juha, Kontsaan isäntä

Matti, Kiltilän isäntä

sivu 6, Kiltilän suku

Kiltilän talon omisti isonvihan aikana Lauri Yrjönpöika, synt. vuonna 1683 ja kuollut 29.3.1739. Talo oli 11/24 manttaalia (R N:o 3 Tuuralan kylässä). Laurin vaimo oli Margareta Matintytär. Heillä oli kaksi tyttäretä Margetta ja Kaisa. Laurilla oli kaksi sisarta: Abiguel ja

Valpuri. Valpuri meni naimisiin Matti Mikonpoika Kontsaan kanssa vuonna 1730. Matti tuli isännäksi Kiltilän taloon v.1734. Hänen toinen vaimonsa oli Malin Juhontytär Penttala, synt. vuonna 1710 ja kuollut 10.1.1780. Matti kuoli jo vuonna 1754. Matilla ja Malin Penttalalla oli lapsia:

Sofia, synt. v.1736. Mies Juha Kihlberg vuodesta 1755.

Susanna, synt. v.1739, ja jonka mies Antti Heri Hiiripellosta, v:sta 1763

Liisa, synt. 27.11.1747, kuol. 14.5.1808, Ventälän Laurilan emäntä, ja jonka mies Elias Laurila, synt. 18.7.1747 ja kuol. 9.3.1809. Tätä sukua on mm. maisteri Jaakko Laurila, opettaja Maria Aho, insinööri Matti Laurila. Sitä on Yli-Niemessä, Somppilassa, Amerikassa Jaakko Laurila, Matti Laurila, Somppilassa, Loukolassa ja edelleen Pelanderin, Söyringin, Palon, Turppalan, ym. suvut.

Matti, synt. 1.5.1751 vuoteen 1799 asti Rinnan isäntä. Sukua on vielä Rinnassa. Matti Rinta kuoli 24.5.1809. Hän oli ammatiltaan räätäli. Vaimo Liisa Iisakintytär, synt. 13.9.1750, kuol. 1.5.1807. Lapsia: tytär Liisa, jonka mies Esa Kuivinen, pojat Esa Torkko ja Matti Rinta.

Sukumonisteen mukaiset Kontsaan ja Kiltilän talojen toisiinsa liittyvät asukkaat ja heidän tietonsa voidaan tiivistää seuraavasti:

Mikko Juhonpoika Kontsas s.? k. 1675

Kontsaan isäntä 1673–75. pso *Maria*

Lapsia:

Matti Kiltilän isäntä vuodesta 1734.

pso I, vih.1730

Valpuri Yrjöntyttö Kiltilä s.? k.?

Ei lapsia.

pso II, vih. ?

Malin Juhontytär Penttala s.1710 k.10.1.1780

Malinilla ja Matilla oli useita lapsia. Suku jatkuu heidän kauttaan ja Kiltilän talon omistus siirtyy uudelle suvulle.

Aloitamme tarkastelun ensiksi Kontsaan talon asukkaista ennen isoavihaa käyttäen hyväksi Isonkyrön henkiveroluetteloita. Veroluetteloita tutkimalla voidaan todeta, että Kontsaan taloa kyllä

isännöi sukumonisteessa mainittu Mikko Juhonpoika, mutta jo vuoden 1669 kymmenysveroluettelossa talossa mainitaan isäntänä Mikko Juhonpojan leski ja manttaaliveroluettelossa Marialeski. Talossa mainitaan Marian lisäksi täysi-ikäistä väestöä vain yksi piika. Talon isäntänä Maria mainitaan vuoteen 1682 saakka ja ilman täysi-ikäisiä jälkeläisiä vuoteen 1680 saakka. Mikko Juhonpoika Kontsas näyttää siis todellisuudessa kuolleen vähintään 4 vuotta ennen Laurilan ilmoittamaa ajankohtaa. Seuraamalla veroluetteloita ilmenee, että kotona asuneita aikuisia lapsia mainitaan vain yksi: poika Juho. Tämä ei kuitenkaan sulje pois Matti-nimisen pojan olemassaoloa. Perhetauluna veroluettelosta on koottavissa seuraavanlaiselta näyttävä perhe:

Mikko Juhonpoika Kontsas k. ennen 1669.
pso *Maria* isäntänä vuoteen 1682 saakka.
Lapsia:

Juho mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1680. Kontsaan isäntänä vuodesta 1683 alkaen. Syntynyt noin vuonna 1664. Puoliso *Liisa* vuodesta 1682 alkaen.

Mikko Kontsaan varhaisimman nyt tiedossa olevan kuolinmerkinnän perusteella Kiltilän vävyksi mainitun Matti Mikonpoika Kiltilän on täytynyt syntyä edellä esitetyn perusteella viimeistään v.1669 ja olla avioituessaan 61-vuotias ja kuollessaan, v.1754, vähintään 85-vuotias. Viimeisen lapsen Matti Kiltilän mainitaan saaneen vuonna 1751, jolloin hänen täytyi olla vähintään 82-vuotias, mikä tietysti on mahdollista.

Sukumonisteessa Kiltilän vävyksi mainitun Matti Mikonpojan henkilötiedot ovat perin vajavaiset. Tästä molempien sukujen kannalta tärkeästä yhdyshenkilöstä mainitaan vain vihkiaika Kiltilän tyttären kanssa ja kuolinvuosi. Perin merkittäviä puutteita seurakunnan historiakirjojen olemassaolon aikana. Etsittäessä Matti Mikonpojan kuolinaikaa tutkija ei kohtaa ongelmia, se löytyy helposti sukumonisteen ilmoittamalta vuodelta. Kuolinmerkinnän tiedot ovat kylläkin ongelmallisia: Matti Mikonpoika on merkitty 40-vuotiaaksi kuollessaan 17.11.1754 keuhkotautiin. **Sen mukaan Matti oli syntynyt noin vuonna 1714, siis 45 vuotta isänsä Mikko Kontsaan kuoleman jälkeen!** Sukuselvityksessä tai kuolleidenluettelon tiedossa on siis jotakin pahasti vialla. Tutkittaessa Matin elämänvaiheita lisää tulee vastaan uusia ongelmia: sukumonisteen

ilmoittamana vihkivuonna 1730 ei löydy ainoatakaan sopivaa pariskuntaa – ja mikä pahinta – asia ei ratkea, vaikka laajennamme etsintää ilmoitettua vihkiaikaa edeltäville tai jälkeisille vuosille. Kaikkein ongelmallisinta on kuitenkin se, että Kiltilän rippikirjoissa ei ole edes merkittynä Matti ja Valpuri nimistä avioparia. V.1727–34 rippikirjassa kyllä mainitaan talon isännän Lauri Kiltilän sisko Valpuri Yrjöntyttä ja hänen alapuolellaan ilman määrettä Matti Mikonpoika vuodesta 1730 alkaen.

Kun yhdistämme kokoamamme tiedot, ei voi välttyä ajatukselta, että Laurilan esittämä sukuyhteys on väärin, ja että hän on itsekin jossakin vaiheessa tutkimustaan huomannut virheen ja sen vuoksi jättänyt tärkeät tiedot merkitsemättä.

Juuret-julkaisussa on moneenkin otteeseen ollut esillä Jaakko Laurilan laatimissa sukututkimuksissa esiintyneitä virheitä. Näitä virheitä tutkittaessa on havaittu, että kysymyksessä on Laurilan ylimalkaisesta tutkimustyylistä johtuvia tulkintavirheitä. Laurilan esittämässä sukuyhteyksissä on monesti jotakin totta, mutta yhteys on rakentunut todellisuudessa toisin kuin hän esittää. Tämä seikka mielessä kannattaa tutkia laajemmin molempien talojen asukkaita mahdollisen sukuyhteyden paljastumiseksi. Ensimmäiseksi kannattaa jatkaa Kontsaan talon asukkaiden tutkimista.

Mikko Kontsaan poika Juho mainitaan siis Kontsaan talon isäntänä vuodesta 1683 alkaen, ja avioliiton hän solmi noin 1681. Seuraamalla talon asukkaita veroluetteloiden avulla isoonvihaan saakka saadaan seuraavanlainen perhetaulu hänen perheestään:

Juho Mikonpoika Kontsas

Kontsaan isäntä 1683–1708. pso *Liisa*

Lapsia:

Liisa mainitaan v. 1705–06.

Juho mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1700. Kontsaan isäntä vuodesta 1709 alkaen, pso *Maria* vuodesta 1709.

Maria mainitaan v. 1708–12.

Heikki mainitaan v.1709–13.

Tässä kohdin huomio kannattaa siirtää Kiltilän talon asukkaisiin. Ensimmäiseksi kannatta kuitenkin esittää Jaakko Laurilan tutkimustulokset tiivistetyssä muodossa:

Yrjö (Kiltilä?)

Lapsia:

Lauri Kiltilän isäntä isonvihan aikana.

Abigiel vaiheet selvittämättä.
Valpuri Kiltilän emäntä veljensä Laurin jälkeen,
pso Matti Mikonpoika Kontsaan.

Tutkimalla Kiltilän talon asukkaita henkiveroluetteloista ennen isoavihaa ja vanhimpia seurakunnan historiakirjoja voimme rakentaa seuraavanlaiset perhetaulut:

Yrjö Mikonpoika Kiltilä

Kiltilän isäntänä 1685–1704, pso *Sofia*

Lapsia:

Susanna mainitaan v. 1705–.

Mikko mainitaan v. 1707–13.

puoliso vuodesta 1713 saakka (nimeltä mainitsematon).

Lauri mainitaan isonvihan jälkeen.

Abigiel mainitaan isonvihan jälkeen.

Valpuri mainitaan isonvihan jälkeen.

Laurilan sukumonisteessa mainittujen Lauri ja Valpuri Kiltilän isä Yrjö oli siis Kiltilän isäntä 1600-luvulla. Henkiveroluettelot paljastavat lisäksi, että hänellä oli mm. Mikko-niminen poika, joka mainitaan Kiltilän isäntänä v. 1711–13. Veroluettelot kertovat edelleen, että Mikko avioitui v.1712 lopussa, mutta vuoden 1713 veroluettelo ei kuitenkaan valitettavasti kerro puolison nimeä. Ikä ja avioliiton solmimisajankohta huomioiden Mikko Kiltilä sopisi mainiosti vuonna 1714 syntyneen, Kontsaan pojaksi väitetyn, Matti Mikonpojan isäksi Vuoden 1719 veroluettelossa kameraalisesti aution Kiltilän isäntänä mainitaan Maria ja samana vuonna (9. lokakuuta) talossa mainitaan kuolleen Maria Juhontytär -niminen nainen, mutta hänen ikäänsä ei kerrota. Ei ole epäilystä, etteikö mainittu Maria Juhontytär olisi ollut Mikko Kiltilän puoliso.

Vertaamalla toisiinsa Juho Mikonpoika Kontsaan ja Mikko Yrjönpoika Kiltilän perhetauluja, voidaan huomata, että Juho Kontsaan Maria-niminen tytär katoaa veroluetteloista vuoden 1712 jälkeen. Mikko Kiltilälle merkitään ensi kerran vuonna 1713 vaimo, joka todennäköisesti oli Kiltilässä 1719 emännöinyt Maria Juhontytär. Mikko Kiltilän vaimo Maria Juhontytär näyttää siten olevan Juho Kontsaan tytär. Kontsaan ja Kiltilän suvuilla oli siis olemassa sukuyhteys, ei kuitenkaan siten, kun Jaakko Laurila sen on kertonut.

Edellä todistettu sukuyhteys rakentui hyvin monesta palasta. Tämän artikkelin tarkoituksena oli käydä todisteketju lävitse ensisijaisesti veroluetteloiden antaman informaation perusteella. Todellisuudessa sama asia voidaan todistaa hyvinkin

lyhyesti. Vuoden 1736 talvikäräjillä Matti Mikonpoika Kiltilä haki oikeudessa Kontsaan silloiselta isännältä Arvi Heikinpojalta äitinsä perintöä Kontsaasta. Edelleen Lauri Kiltilän isännöyksiainena Mikko mainitaan hänen poikapuolekseen. Poikapuoli-määritelmä on teknisesti ottaen väärä, koska Lauri Kiltilä oli Mikon isän veli. Merkintä selittyy todennäköisesti siitä tosiasista, että Lauri oli isättömän ja äidittömän Mikon huoltaja.

Vaikka asian voi katsoa jo olevan joka puolelta perusteltu, voimme kuitenkin vielä etsiä lisäperusteita Matin syntymäajan oikeellisuuteen.

Ensimmäinen rippimerkintä Kiltilässä Matilla on vuoden 1730 syksyllä. Mikäli Matti oli syntynyt 1714, oli hän silloin 16-vuotias, mikä sopii erinomaisesti poikien rippikouluksi. Matin ensimmäinen vaimo oli todellisuudessa Malin Penttala. Tämänkään avioliiton solmimisaikaa Laurila ei kerro, vaikka sekin on löydettävissä vaivattomasti historiakirjoista: 9.12.1733. Vuonna 1733 Matti oli vähintään 19-vuotias, mikä taas on mitä tavallisin avioitumisikä. Rippi- ja avioitumisajankohta tukevat siis osaltaan Matin syntymäaikaa 1714. Osaltaan Matin syntymävuoden oikeellisuutta todistaa myös Matin isännöyden alkamisajankohta Kiltilässä. Matti oli todellisuudessa isänsä omistusoikeuden kautta Kiltilän talon etuoikeutettu perijä. Perintöoikeutensa nojalla hän ottikin talon isännöyden haltuunsa heti tultuaan täysi-ikäiseksihän. Hänen setänsä Lauri Yrjönpoika olikin siten talon väliaikainen hoitaja, Mikon täysi-ikäisyyttä odoteltaessa.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että Kiltilän isäntäsuku ei todellisuudessa katkennut isonvihan aikana. Kontsaan ja Penttalan taloista Palonkylästä tuli taloon miniä sekä isälle että pojalle. Artikkelin kirjoittaja ei ole tutkinut Matin ja Malinin lasten vaiheita, muutoin kuin oman esivanhempansa osalta, jossa siinäkin näyttää Laurilalla olevan kirjoitusvirhe: tytär Susannan aviopuolisoksi mainitun Antti *Herin* nimi pitäisi olla muodossa Antti *Heiri*. Lisäksi Kiltilän verotusarvoksi Laurila ilmoittaa taloesittelyssä 11/24 manttaalia. Ajankohtana, johon sukumoniste alkupää sijoittuu, Kiltilän manttaalimäärä oli kuitenkin 1 manttaalia. Lopuksi vielä yhteenveto Kiltilän talon asukkaiden oikeista sukutaustoista keskeisissä ongelmakohdissa:

Kolme sukupolvea Kiltilän talon asukkaita ennen ja jälkeen isonvihan:

Yrjö Mikonpoika Kiltilä

pso *Sofia*

Lapsi:

Mikko Yrjönpoika Kiltilä

pso *Maria Juhontytär Kontsas*

Lapsi:

Matti Mikonpoika Kiltilä

pso *Malin Penttala*

Matti Lund

Vähänkyrön Trontilasta Laihialle ja Laihialta Trontilaan

Havainnolliseksi esimerkiksi siitä prosessista, jonka vallitessa Ala-Laihia yhdyntyi 1500- ja 1600 -lukujen aikana osaksi suomenkielistä Etelä-Pohjanmaata, sopinevat Laihian Kirkonkylän Ylisen Nyystin asutusvaiheet 1600-luvulla.

1600-luvulla Laihian Kirkonkylää ei yleensä nimetty asiakirjoissa Kirkonkyläksi. Ennen pitäjäuudistusta alalaihialaisten emokirkko oli ollut Korsholmassa ja ylälaihialaisten Kyrössä. Uusien rajojen omaksuminen puheessa näytti vievän usean sukupolven ajan vielä Nuijasodan jälkeen.

Kirkonkylästä erottui tuolloin kaksi talorykelmää, joista läntistä nimitettiin Nyystiläksi ja itäistä Ruutilaksi. Näitä kantataloihin pohjautuvia nimikkeitä käytettiin, kun sijainti haluttiin erotella muusta Potilankylästä, joksi nimitettiin koko sitä Laihian osaa, joka oli kuulunut ennen pitäjän muodostamista Korsholman muinaispitäjään. Nyystilään luettiin myös myöhemmin Yrjälään liitetyt talot Ervinki, Muurimäki, Puska ja Tuori.

Pieni silmäys Ala-Laihian viljelykseen oton varhaisvaiheisiin

Nimien käyttötavoista päätellen mainittujen kantatalojen on täytynyt kuulua Potin ohella maanviljelyskauden ensimmäisiin asutuksiin Ala-Laihialla ja kuten isäntäluettelosta on pääteltävissä, talon nimenantaja on elänyt useita sukupolvia ennen ensimmäistä veroluettelon isäntää, joka hänkin on elänyt nuoruutensa jo 1400 -luvun puolella. Ala-Laihian asutus on nuorta Kyröjoen varsilla sijaitsevaan asutukseen verrattuna, sillä jääkauden jälkeen kohdalle jäi suuri merenlahti, josta kuroutui melkoinen järvi maan noustua riittävästi Karkkimalan ja Helsingbyn kumpareikkojen välisessä jäämassojen auraamassa painanteessa. Kun vielä Laihianjoki teki lähes solmunomaisen mutkan nykyisen Alakylän kohdalla, se ruokki kauan ja runsaasti tätä järveä. Siten Ala-Laihian viljelykselle otollinen maa pysyi harvinaisen pitkään järven pohjamutana ja Rudonsuo heteikkönä, jonka villiä saraa kyllä

korjattiin, mutta jonka reunamia alettiin ottaa kydötyksen piiriin vasta 1700 -luvun lopulta lähtien.

Jos tulkitsen oikein vanhoja käräjäjuttuja, jotka käsittelevät alalaihialaisten ikivanhoja nautinta-alueita rannikolla, Merenkurkun saaristossa ja Tuovilan ja Karkkimalan välimaastossa, Nyysti, Poti, Ruuti ja muut vanhimmat Ala-Laihian talot saivat perustajansa, kun järvi oli kutistunut Alakylään ja Ruto paljastunut sen alta - ja he tulivat todennäköisimmin vanhimmista Korsholman kylistä, kuten Tölbystä ja Karkkimalasta. Tosin eivät kaikki tulleet suoraan Ala-Laihialle, vaan ensimmäinen ”asutusaalto” tulvehti Korsholman suunnasta Laihian vanhimille asutussijoille Isoonkylään, ja levisi sitten sieltä Ala-Laihialle päin.

Nyystilä

Nimen Nyysti synnyttäjänä on etunimi, joka on ollut vanhassa kirjoitetussa muodossa "Dionysius" ja jolta pohjalta suomenkielisellä Pohjanmaalla on suosittu puhuttelunimenä Nisua ja talonnimenä Nisulaa. Kyrönmaalla on suosittu talonnimenä myös sekä Nissilää että Nyysöä eli puhuttelunimenä Nissia tai Nyysiä. Laihian murteessa on myös suosittu lausuttua y-ääntiötä kuten Kyrön Alapäässäkin, mutta lisäksi on erottauduttu tuomalla puhuttelumuootoon t-kirjain: ”Nyysti”. Tällä tavoin syntynyt ikivanha talonnimi on ollut Laihialla myös Isokylässä.

Koko 1600-luvun jälkipuoliskolla Yliselle Nyystille esiintyi myös vaihtoehtonimenä Nissilä ja 2/3 manttaalin Aliselle Nyystille Nyssälä, mutta kumpikaan ehdotus ei syrjäyttänyt Nyysti -nimeä. Ylinyysti oli koko 1600 -luvun pitäjän vakaimpia taloja, kun taas Alanyysti oli suurissa maksuvaikeuksissa. Itse asiassa Kirkonkylässä oli kolmaskin Alanyystistä jaettu talo, jota sanottiin Nyystiksi ja se oli kaikkein suurimmissa vaikeuksissa.

Kolmatta taloa vuodesta 1632 isännöinyt Heikki Antinp. Nyysti meni vuonna 1647 sotamieheksi Matti Jaakonp. Sööringin puolesta

sopien isännyydestä Sippo Klemetinp. Puskan kanssa ehdolla, että Sippo maksaa talon velat ja luopuu siitä, kun Heikin poika Erkki tulisi täysi-ikäiseksi. [Laihian kär. 23.08.1647 ES2028 s. 208]. Mutta Sippo Puska eikä poika Erkki pystynyt maksamaan velkoja, vaan tämä 2/3 manttaalin verotalo joutui vaasalaisen velkojan Pär Sjulssonin omistukseen. Poika Erkistä tuli kuitenkin varsinaisen Alanyystin talon isännän Olli Matinp. Nyystin vävy (pso Marketta) ja hän siirtyi appensa avulla vuonna 1653 Alanyystin isännäksi. [Laihian kär. 8.09.1653, ES2029 s. 161].

Kolmannen Nyystin lunasti vuonna 1657 talon sukulainen ja Laihian kirkkoherra Kristo Laibeck, joka oli Tervajoen Heikkiselän talon poika. Talo toimi sitten pappilana. Kriston jälkeen tämä Nyysti jaettiin Kriston tytärten Susannan ja Katariinan kesken (perinnönjako 26.06.1688). Susanna ryhtyi asumaan sitä, kun hänen miehensä Matias Reinius maksoi Katariinan ulos [Laihian kär. 2.08.1692, ES2084 ss. 114-115]. Vanha Nyystin kantatalo siis näyttää jakautuneen useaan osaan jo hyvin varhain.

Laihian Nyystilän ja Ruutilan talojen 1600 – luvun vaikeuksien taustalla olivat paitsi luonnonolot ja verenimentä, jonka kuningas-huoneen jatkuvat sotaseikkailut aiheuttivat, myös kuppaus, jota papit olivat harrastaneet talollisia kohtaan, joilta oli Nuijasodan jälkeen puuttunut maksuvälineitä. Papit olivat vängänneet maksuina pieniä peltotilkkuja sieltä täältä pappiloiden liepeiltä, mutta jättivät tilkut sitten kedottumaan. Näin viljelysten laatuolot heikkenivät ja talojen manttaaliluvut vaihtelivat vähän väliä. Kylän miehet ryhtyivät tätä epäkohtaa poistamaan pitäjän johtavan lautamiehen, Matti Simunanpoika Ruutin johdolla 1640–luvulta alkaen, toisin sanoen palauttamaan laittomia haltuunottoja takaisin alkuperäisille tiloille.

Nyysti oli 3/4 manttaalin verotalo (niminä esiintyivät myös Ylinen Nyysti, Ylinyysti ja Nissilä).

Tiedossa olevia isäntiä:

<i>Lasse Juhonp.</i>	?-1546
<i>Erkki Lassenp.</i>	1549-1577
<i>Lasse Erkinp. Nyysti</i>	1580
<i>Sippo Lassenp. Nyysti (s. 1557)</i>	1581-1631
<i>Jaakko Siponp. Nyysti (s. 1587)</i>	1633-1668
<i>Kreki Jaakonp. Nyysti</i>	1669-1674
<i>Jaakko Krekinp. Nyysti</i>	1675-1700
<i>1. pso Kaarina Pertunt. Nikkola (Trontila) k. 1676</i>	

2. pso (1677) *Vappu Simunant.*

2. vävy *Heikki Jaakonp. Luoma (Isokyröstä) 1700-1714 pso (28.08.1698) Maria Jaakont. Nyysti*
(1. pso 1688 *Simuna Pertunp. Nikkola (Trontila) k. 15.01.1697)*

vävy Erkki Jaakonp. Tarkkanen 1716-1741

pso (23.10.1715) Liisa Simunant. Nyysti

pk Heikki Erkinp. Nyysti 1742-

pso (1.01.1745) Priita Jaakont. Parkkari

Kuten huomataan, talon isännöisyys oli siirtynyt isältä pojalle ikimuistoisista ajoista, kunnes 1600 – luvun lopulta seurasi kolme peräkkäistä kotivävyä, joista kaksi tuli Kyrön puolelta ja yksi Ylä-Laihian Jokikylästä (Jukaja). Vaikka tässä tapauksessa talossa ei esiintynyt varsinaista mies- eikä emäntäpulaakaan, sen asutushistoria noudattaa Ala-Laihian asutuksen kehittymisen tyypillistä kulkua: itse Ala-Laihian ja entisen emäntäpitäjän Korsholman kasakylät eivät pystyneet tarjoamaan sen kehittyvälle asujaimistolle riittävää väestöpohjaa, vaan eräänlainen "väestöhissi" toimi enimmäkseen Ylä-Laihian ja naapuruston suomenkielisen asutuksen taholta. Tämä liike takasi Ala-Laihialle jatkuvuuden edellyttämän väestöpohjan. "Lähiylävirta-alueen hissiliike" oli toiminut harvaksen, mutta vakaasti usean vuosisadan ajan. Ja se määritteli Laihian paikallisten erityispiirteiden sulautumista lähinnä Kyrön ja Ilmajoen piirteisiin.

Kuvaamassani Ala-Laihian täyttämisiikkeitä Nyystissäkin esiintyvällä Laihian Jokikylän Tarkkasen talolla oli eräs keskeisimpiä rooleja. Erkillä oli kaksi nuorempaa veljeä, jotka tulivat myös isänniksi Ala-Laihialle, Juho –niminen Yrjääjän Puskaan ja Antti –niminen Kuppaalan Suilaan. Lisäksi Erkki otti pitkäaikaiseksi rengikseen veljensä Kustaan. Taustalla vaikutti varmaankin se, että poikien isä Jaakko Simunanp. Tarkkanen haki vaimonsa Ala-Laihialta, ensimmäisen Nyystin naapurista Ruutista, ja toisen Potilan Prinkistä. Samaa meininkiä oli ollut kautta aikojen. Esimerkiksi tämän Jaakon isoisän veli Knuutti Jaakonpoika oli tullut 1640–luvulla kotivävyksi Kuppaalan Sorvariin ja suku on sen jälkeen talossa jatkunut.

Nikkola Trontilassa

Trontilan muinaisuutta en ole vielä ehtinyt seikkaperäisesti tutkia. Rohkenen olettaa, että nimenä Tronti tulee yksinkertaisesti vanhasta skandinaavisesta etunimestä Trond, joka on edelleen nykynorjassa käytetty etunimi. Toki olen avoinna muunkinlaisille selityksille. Tiedossani ei

ole nimen esiintymää juuri muualla, mutta sen sijaan Nikkola on sitäkin suosituimpi talonnimi ympäri Etelä-Pohjanmaata. Toisin sanoen Nikko ja Niku ovat olleet suosittuja etunimiä siinä asutusvaiheessa, joissa talonnimet ovat vakiintuneet. Kylä koostui kolmesta 3/4 manttaalin talosta, Nikkolan lisäksi oli kylän nimen antaja Tronti, siis olletikin kantatalo, ja Mäkelä.

Trontila tarjosi väkeä Laihialle ja erityisesti Nyystiin, mutta myös Ylä-Laihian Ritari oli tarjonnut väkeä Trontilaan. Liike oli siis molemmin suuntaista. Oletan sukuyhteyksiä olleen jo hyvin kaukaisessa menneisyydessä, sillä kylien talojen välille oli syntynyt tiivis perinne vaihtaa palvelusväkeä keskenään. Tältä pohjalta syntyi sitten lisää keskinäisiä avioliittoja. Ritarin tapaus näyttää olevan aivan tuntematon, mutta Nyystin ja Nikkolan välinen vaihto on ollut tiedossa jo ainakin Aarre Alapotin puolen vuosisadan takaisista selvityksistä lähtien. Joku muukin on saattanut panna yhteyden merkille.

Kirjoitelmani yhtenä ylläkkeenä on, että Alapotille, tälle suuresti kunnioittamalleni pohjalaisen sukututkimuksen uranuurtajalle, sattui Nyystin esivanhustauluihin pieni lipsahdus. Lapsus ei johtunut tiedon puutteesta, vaan siitä, että kootessaan satojen esivanhusparien palapeliä, Alapoti unohti yhden tietämänsä palan sivuun Perttu Nikkolan kohdalla. Siten taulun lukija saa kuvan, että Nyystin vävyn Erkki Tarkkasen puolison Liisa Simunantytären isä Simuna Pertunpoika Nikkola olisi ollut Liisan äidinäidin veli, koska kummankin isäksi on asetettu Perttu Tuomaanp. Nikkola. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan Simuna Pertunp. Nikkolan isän nimi oli Perttu Pertunpoika Nikkola ja Jaakko Krekinp. Nyystin 1. vaimo Kaarina Pertuntytär Nikkola olikin tämän Perttu Pertunpojan sisar ja siis Simunan täti.

Parhaiten Nikkolan tilannetta kuvattiin Vähäkyrön talvikäräjillä 17., 18. ja 19.03.1680 [ES2080 s. 131]. Niillä Perttu Tuomaanpoika "Trändi" kertoi, että hänen edesmennyt vanhempi poikansa Perttu oli kymmenen vuotta sitten siirtynyt kotitalostaan Laihialle, jolloin hän oli siirtänyt talonvanhuksena isännyyden nuoremmalle pojallensa Jaakolle. Nyt Perttu valitteli, että vanhemman pojan lapset Laihialta tahtoivat ajaa nuoremman pojan ulos talosta. Perttu selvitti, että vanhemman pojan lasten tulisi siinä tapauksessa hyvittää nuorempaa poikaa jokaiselta tämän talon hyväksi tekemältä vuodelta 25 kuparitalarilla lyhentämättömästi tämän ulosmaksamiseksi ("för

varje års tienst tillsagit 25 dahler kopparmynt af äldre broders barn att bekomma"). Perttu anoi oikeuden päätöstä ja todistusta annettavaksi asiaa koskien, mikä tehtiinkin ("och begärte detta af ad Acta föras Till Laga Attest"). Simunan lisäksi siis viitataan useampiin Laihialla majailleisiin vanhemman pojan lapsiin, mutta näistä muista ei ole tässä esittävä varmoja tietoja. Vaatimukset hiljenivät tästä pitkäksi ajaksi, mutteivät lopullisesti.

Sama perintövaade putkahti esiin puoli vuosisataa myöhemmin. Nimittäin Simunan vävy Erkki Nyysti vaati Vähäkyrön syyskäräjillä 12.09.1726 [ES2097 ss. 718-719] Simuna Nikkolalta Trontilassa jotain perintöosuutta edesmenneen appensa Simuna Pertunpojan isän Perttu Pertunpojan jälkeen. Erkki kertoi tämän kuolleen 40 vuotta sitten. Oikeus määräsi selvitysmiehet tekemään selkoa perinnöstä, sillä Erkin lisäksi oli myös monia muita kanssaperillisiä. Perttu Pertunpoika oli elänyt Erkin lausunnon mukaan Laihialla vuoteen 1686 asti, noin 15 vuotta, mutta muista asiakirjoista hän ei ole varmuudella identifioitavissa.

Perttu Tuomaanp. Nikkola puolestaan mainitaan metsäkiistan todistajana 79 -vuotiaaksi Vähäkyrön käräjillä 21 - 23. 2. 1683 [ES2081 s.62], joten hän oli syntynyt v. 1604.

Trontilan 3/4 manttaalin Nikkolan isännistä on esitettävänä seuraava pieni luettelo (ei tyhjentyvä):
Tuomas Pertunp. (s. 1587 ?) 1606-1665
Pk. Perttu Tuomaanp. Nikkola (s. 1604) 1650-1669
Pso N.N. Yrjänänt. Mänttä
Pk. Jaakko Pertunp. Nikkola (k. 1698) 1670-1698
Pso Maria Juhont.
Pk. Simuna Jaakonp. Nikkola (k. 1714?) 1699-1714?
Pso Pieta Erkint. (k. 1748)
Leski Pieta Erkint. 1714-1724
Simuna Nikkola (k. 28.7.1741) 1725-1741
Pk. Matti Simunanp. Nikkola (s. 1724) 1741-
1 Pso (14.2.1742) Maria Erkint. Finni (1724- 1769)
2 Pso (2.12.1770) Pieta Jaakont. Posti (s. 1746)

Mainintoja Ritareista ja Trontissa

1600-luvun tuomikirjoissa esiintyi myös toinen Perttu Tuomaanpoika, joka oli asunut Trontilassa ja oli samaa ikäpolvea. Laihian käräjillä 12., 13. & 14.02.1678 [ES2080 s. 72] siskokset Marketta ja Johanna Yrjänäntytöt vaativat Ritarin taloa Erkki Jaakonpojalta Jukajalla esikoisoikeuteensa vedoten. Heidän äitinsä oli Erkin isän Jaakko Tuomaanp. Ritarin vanhemman

veljen, edesmenneen Perttu Tuomaanpojan tytär. Marketta oli leski, mutta suunnitteli uuden kihlattunsa kanssa talon ottoa.

Vaade oli jälleen esillä Laihian käräjillä 16., 17., 18. & 19.09.1679 [ES2080 s. 275]. Marketta Yrjänäntytär Trontilasta vaati ½ manttaalin taloa Jukajan Erkki Jaakonpojalta vedoten äidinisänsä, edesmenneen Perttu Tuomaanpojan esikoisoikeuteen. Pertun nuoremman veljen poika Erkki kertoi asuneensa taloa yli kahdeksan vuotta, minkä vuoksi oli joutunut jättämään sotamiespestin. Myös mainitun kantajan paapan, Pertun kerrottiin lähteneen aikoinaan sotamieheksi talonsa puolesta. Erkki halusi pysyä talossa. Matti Ruuti ja Juho Jönsinpoika [Hartwik] lupasivat taata Marketan talon puolesta Erkin maksamiseksi ulos.

Asian edistyi seuraavasti. Laihian käräjillä 11., 12., 13.03.1680 [ES2080 s. 90] Erkki Jaakonpoika Ritari ("Riddar") ilmoitti, että hän oli laatinut, äitinsä, sisartensa ja seuraajansa Jaakko Matinpojan kanssa laskelman siitä talon takaisinmaksuarvosta, jonka Jaakko tulee maksamaan. Tämä perillisen uusi mies ja talon uusi isäntä paljastui sittemmin mylly- ja niittyriidoissa Jaakko Matinpoika Viidaksi Ylistarosta (esim. Laihian käräjillä 17., 18., 20.09.1680 [ES2080 s. 290]).

Oli siis joukko Trontilassa eläneitä itsellisiä, jotka eivät ilmene muista asiakirjoista. Marketan isä ja Pertun vävy Yrjänä lienee ollut Trontilan poikia. Sen tarkempaa tietoa hänestä ei ole. Perttu Tuomaanpojan lapset muuttivat Trontilaan vävyn "hoteisiin". Itse Perttu tuskin palasi Saksan sodasta, sillä Jaakko Tuomaanpoika Ritaalassa oli joutunut

sopimaan äidin Priita Matintyttären kanssa vielä alaikäisten lasten vuotuisesta ylöspidosta vuonna 1646 (ei siis lasten äidin kanssa, joka siten lienee ollut tuolloin jo kuollut) niin kauan kuin Perttu viipyi sotakentillä ("1/2 tunna spanmähl till hennes sonebarns födhe årligen så länge hennes son Bert Thomasson som för Jacob utgick till soldat uti i fält är"), Laihian käräjät 17.11.1646 [ES2028 s. 182].

Kerrottakoon Ritarin menneisyydestä vielä sen verran, että talo esiintyi veroluetteloissa autiona mainitun Perttu Tuomaanpojan isän Tuomas Matinpojan tuloon asti.

Jukajan (Kylänpään) 1/2 manttaalin Ritarin isäntiä oli seuraavasti:

<i>Autio</i>	1546-1564
<i>Matti Lassenp.</i>	1565
<i>Paavo Niileksenp. (autio)</i>	-1604
<i>Yrjänä Heikinp. (autio)</i>	-1608
<i>Tuomas Matinp. Ritari (talon sukua)</i>	~1610-1640
<i>Pso Priita Matint.</i>	
<i>Pk. Jaakko Tuomaanp. Ritari (k. 1662)</i>	1641-1662
<i>Pso Mallu Matint. (isäntänä)</i>	1663-1669
<i>Pk. Jaakko Erkinp. Ritari (k. 1704)</i>	1670-1679
<i>Pso Kaarina Heikint.</i>	
<i>Jaakko Matinp. Viita (k. 20.06.1697)</i>	1680-1697
<i>Pso (1679) Marketta Yrjänänt. "Tronti"</i> (edeltäjän isän veljen Pertun vävyn Yrjänä "Trontin" tytär)	
<i>Pk. Jaakko Jaakonp. Ritari</i>	1699-1714
<i>s.1680 k.19.2.1714</i>	
<i>Pso (1699) Maria Matint. Poti (isäntänä)</i>	1714-1727
<i>Pk. Jaakko Jaakonp. Ritari (1706-1759)</i>	1727-1759
<i>Pso (1729) Anna Matint. Jussila (s. 1709)</i>	

Kiitos Matti Lehtiölle avusta matkan varrella

Palautetta

Juuret 2001/4 Matti Lundin kirjoittama artikkeli "Kurikan Tassista Laihian Seppälään" on saanut palautetta aktiiviselta lukijaltamme. Palautteessa tarkastellaan Napuen taistelun jälkeistä ilmajokisten muuttoliikettä Laihialle, Napuen taistelun jälkeen solmittujen avioliittojen valossa.

Palautteen antajan tutkimuksen mukaan vuosina 1715-19 solmittiin yhteensä 114 avioliittoa, joista 65,8 %:ssa molemmat aviopuoliset olivat Laihialta, 14,9 %:ssa aviomies oli Ilmajoelta ja 19,3 %:ssa aviomies oli jostain muualta Laihian tai Ilmajoen ulkopuolelta. Tulosten perusteella palautteen antaja ei pidä ilmajokisten osuutta Laihian asutuksessa poikkeuksellisen merkittävänä.

Artikkelin kirjoittaja Matti Lund kiittää palautteen antajaa, joka on jaksanut paneutua artikkeliin syvällisesti ja tehnyt siitä omat mielenkiintoiset havaintonsa. Lund kertoo verranneensa Napuen taistelun jälkeistä muuttoliikettä aikaan ennen taistelua. Tällä vertausperiaatteella vieraspaikkakuntalaisen osuus ja eritoten ilmajokisten osuus moninkertaistui, jota artikkelin kirjoittaja pitää merkittävänä muutoksena.

Matti Lehtiö

Keisalan asutuksen varhaisvaiheita

Juuret Kyröössä -julkaisussa (No 1/2000) kertoi Heikki Esala artikkelissaan ”Keisalan uudisasutus” (s.13-16) perimätiedosta, jonka mukaan tällä verraten syrjäisellä, Topparlan ja Untamalan kylien väliin sijoittuvan Keisalan talon paikalla olisi asuttu jo ennen isoavihaa, vaikka virallisesti Keisalan uudistalo syntyi vasta v.1756. Heikki Esala pohtii artikkelissaan myös niitä edellytyksiä, jotka olisivat voineet mahdollistaa asutuksen tällä syrjäisellä paikalla.

Heikin arvelun tueksi voidaan esittää yksi selkeä asiakirjamerkintä: Ylistaron syntyneitten luettelossa mainitaan suutari Kristeri Yrjänänpojalle syntyneen *Keisalassa* Susanna-niminen tytär 17.1.1718. Kun on mahdotonta, että isonvihan aikana olisi ollut edellytyksiä uudisasutukselle, on oikeampaa olettaa Keisalan asutuksen juurien ulottuvan isonvihan taakse, kuten perimätieto on kertonut.

Johtolangan Keisalan isoavihaa vanhempaan asutukseen tarjoaa Kristerin suutarin ammatti, joka on sama kuin myöhemmin Keisalan asukkaana rippikirjassa 1700-luvulla mainitun Heikki Matinpojan. Molempien asukkaiden sama ammatti tukeekin vahvasti sitä näkemystä, että Keisalan asutuksen varhaishistoria liittyy käsityöläis-

ammatin ympärille. Tällöin Keisalan asutus on syntynyt Ylistaron asukkaiden osoittaessa suutarilleen asuinpaikan, palan niittyä ja mahdollisuuden raivata omaan käyttöön peltoa. Tämäntapainen menettely näyttää olleen vallalla laajemminkin Kyrönmaalla, ja tällaisen käytännön seurauksena syntyi myöhemmin monta muutakin uudistaloa. Se, että käsityöläisten asuinpaikoiksi osoitettiin näitä syrjäisiä seutuja, johtui siitä, että ammatinharjoittajat hankkivat pääosan elämiseen tarvitsemistaan tuloista kiertämällä aluettaan talosta taloon, perheen odottaessa ja asuessa kaukana korvessa. Milloin sitten Keisalaan saapui ensimmäisen asukas?

Ylistarossa mainitaan suutarina Simuna Yrjänänpoika viimeistään vuodesta 1695 alkaen. Tällöin hänet mainitaan Topparlan kylässä Töylin talon asukkaiden joukossa. Vuosina 1697–1705 tapaamme Simunan Kaukolassa, mikä jälkeen hän on merkittynä vuodesta 1706 alkaen isoonvihaan saakka Topparlan kylän loppuun.

Edellä esitetyn perusteella on kaikki syy uskoa, että vuonna 1706 suutari Simuna Yrjänänpoika muutti Keisalan paikalle, ollen sen ensimmäinen asukas. Simunan jälkeen alueelle muutti asumaan sitten hänen seuraajansa ja todennäköinen veljensä Kristeri Yrjänänpoika.

Jouko Niemelä

Isokyröläinen Israel Heikinpoika Keisala uudisasukkaana Virtain Kurjenkylässä

Virtain Kurjenkylä kuului 1700-luvun loppuun saakka Peräseinäjokeen. Peräseinäjoki oli taas aikaisemmin osa Ilmajoen Seinäjoen kylää, ja Ilmajokihan kuului alun pitäen keskiajalla Kyrön suurpitäjään. Näin Kurjenkylä on tällä suunnalla kyröläisasutuksen etäisin kolkka, joskaan ensimmäisten talojen raivaajien syntyperää ei liene selvitetty. Vanhat ihmiset muistavat, että ennen toista maailmansotaa kurjenkyläläisten puhe muistutti Pohjanmaan murretta.

Kurjenkylän (silloisen Seinäjoen) ensimmäiset talot perustettiin 1600-luvulla. Kirkossa kurjen-

kyläläiset kävivät Virroilla lyhyemmän matkan vuoksi, ja tämä yhteys aiheutti lopulta kylän kuulumisen Virtoihin.

Kun uudistiloja perustettiin runsaasti 1700-luvun lopulla, Isoniemen uudistilan raivaajaksi tuli isokyröläinen Israel Heikinpoika Keisala. Israel oli vihitty 1.7.1781 Isossakyrössä Liisa Juhontyttären kanssa, ja heille syntyi ensimmäinen lapsi Isonkyrön Kuivilan kylän Kujalan talossa v. 1782. Pian tämän jälkeen nuori perhe muutti Ilmajolle, jossa Israel oli torpparina Ala-Kokkilan talossa yli kymmenen vuotta.

Vuonna 1796 Israel muutti vaimonsa ja viiden pienen lapsensa kanssa Peräseinäjoelle (Kurjenkylään) uudisasukkaaksi. Vaimo Liisa Juhontytär kuoli v. 1805 ja Israel otti uuden puolison, Klaara Mikontyttären, seuraavana vuonna Peräseinäjoen Hiirikoskelta. Heille syntyi viisi lasta. Israelin kummankin avioliiton lapsista yksi kuoli lapsena, ja näin Israelin perhe oli kymmenhenkinen. Klaara Mikontytär kuoli vuonna 1822, ja Israel otti vielä vanhoilla päivillään kolmannen vaimon, Leena Juhontyttären, jonka kanssa ei sitten ollut lapsia pariskunnan korkean iän vuoksi.

Israelia seurasi isäntänä poika Juho, joka oli syntynyt v. 1786 Ilmajoella. Ennen isännyyttä Juho sai kovaa elämäkokemusta Suomen sodassa Vaasan rykmentissä. Juho Israelinpoika pestautui syksyllä 1807 Alavuden uusiin ruotuihin, vasta perustettuun kuninkaalliseen Vaasan rykmenttiin. Vaasan rykmentissä hän osallistui Qvick-nimellä Suomen sotaan, josta kotiutui harvojen eloon jääneiden joukossa.

Juho Israelinpoika oli ensiksi kotitalossaan torpparina Jussila-nimisessä torpassa, mutta pääsi sitten talon isännäksi. Juho oli avioitunut jo ennen sotaa vuonna 1805 alavutelaisen Leena Juhontytär Kaidesaution kanssa. Talo siirtyi aikanaan Juhon pojalle, isänsä kaimalle, Juholle.

Seuraamalla Israelin Matti-nimisen pojan ja hänen jälkeläistensä vaiheita, voidaan ensiksi todeta, että hän muutti Peräseinäjoen Kannon maalle Mattilan torppaan torppariksi. Matilla ja hänen vaimollaan Liisa Jaakontyttärellä oli myös Matti-niminen poika, joka pääsi isännäksi Peräseinäjoen Flinkkilän talon osuudelle. Tämän nuoremman Matin ja hänen vaimonsa Anna Matintyttären poika Salomon muutti vävyksi Alavuden Sulkavankylän Norrvikiin, josta sai osuuden asuttavaksi. Salomon Matinpoika ja hänen vaimonsa Maria Salomonintytär ostivat Alavuden Sulkavankylästä Rintamäen talon, johon muuttivat.

Rintamäessä heille syntyi poika Salomon. Salomon Salomoninpoika sai asuttavaksi kotitalonsa Rinteen osuuden. Salomon Salomoninpojan ja hänen vaimonsa Anna-Liisan poika Ilmari Rintämäki elää Alavuden Vaisojan vanhana isäntänä, 92-vuotiaana. Ilmari Rintämäki on Alavuden vanhin sukututkija ja myös todennäköisesti pisimpään sukuja tutkinut Alavudella. Ilmarilta ovat monet nuoremmat tutkijat käyneet tietoja hakemassa.

Viisi sukupolvea Heikki Matinpoika Keisalan jälkeläisistä

Taulu 1, I sukupolvi

Heikki Matinpoika Keisala, talollinen, suutari, s. 1701.

Pso: 29.9.1727 Isokyrö

Anna Laurintytär s. 1701 S:järvi, k. 26.7.1756 Isokyrö.

Lapset:

Heikki, s.13.1.1730 Isokyrö   Tauluun 2

Taulu 2, (taulusta 1), II sukupolvi

Heikki Heikinpoika Keisala, tilallinen, s. 13.1.1730

Isokyrö.

Pso: 1.11.1758 Isokyrö

Vappu Tuomaantytär Esala, s.1729

Vanhemmat: Tuomas Tuomaanpoika Esala, s. 1669

Ruovesi, k. 30.12.1755 Isokyrö ja Susanna

Simunantytär, s. 1687, k. 3.8.1763 Isokyrö.

Lapset:

Israel   s. 4.1.1761 Isokyrö   Tauluun 3

Taulu 3 (taulusta 2), III sukupolvi

Israel Heikinpoika Isoniemi, ent. Keisala,

uudistilallinen, s. 4.1.1761 Isokyrö, k. 4.12.1837 Virrat.

1. pso: 1.7.1781 Isokyrö

Liisa Juhontytär, s. 10.1.1753, k. 2.11.1805 Virrat.

Lapset:

Maria   s. 23.8.1782 Isokyrö

Susanna   s. 13.4.1784 Ilmajoki

Juho   s. 16.4.1786 Ilmajoki   Tauluun 4

Heikki   s. 16.12.1789 I:joki   k.13.10.1802 Virrat.

Matti   s. 23.1.1793 Ilmajoki   Tauluun 5

2. pso: 30.11.1806 Peräseinäjoki

Klaara Mikontytär, s. 13.4.1778, k. 19.3.1822 Virrat.

Lapset (syntyneet Virroilla):

Marketta   s.11.10.1807   k.11.10.1808

Hedvig   s.11.10.1809   Tauluun 12

Israel   s. 22.9.1812

Liisa   s. 20.8.1815   k.17.08.1831

Salomon   s. 05.10.1818

3. pso: 16.2.1824 Virrat

Leena Juhontytär, s.21.4.1770.

Taulu 4 (taulusta 3), IV sukupolvi

Juho Israelinpoika Isoniemi, torppari, talollinen, s. 16.4.1786 Ilmajoki.

Pso: 5.12.1805 Alavus

Leena Juhontytär Kaidesautio, s.5.9.1781 Alavus.

Lapset:

Juho   s.19.12.1806 Virrat, talollinen

Pso: *Liisa Kaapontytär* Isoniemi, s.13.10.1810 Virrat.

Liisa   s.26.03.1810 Virrat

Israel   s.05.08.1812 Virrat

Salomon   s.25.09.1814 Virrat

Heikki   s.13.10.1816 Virrat

Pso: 17.10.1841 Alavus
Maria Yrjöntyttö Isoniemi, s.6.10.1815 Alavus.
Vanhemmat: Yrjö Yrjönpöika Hannuksela ja Marketta
Matintytär.
Leena s.31.05.1820 Virrat
Matti s.07.01.1826 Virrat

Taulu 5 (taulusta 3), IV sukupolvi

Matti Israelinpoika Mattila (e.Isoniemi), torppari
s.23.1.1793 Ilmajoki, k.7.4.1839 Peräseinäjoki.
Puoliso: 27.12.1821 Peräseinäjoki
Liisa Jaakontytär Korpi, s.7.6.1799 Peräseinäjoki, k.
10.10.1869.
Vanhemmat: Jaakko Erkinpoika Korpi, e.Latva-
Kalistaja, s.25.1.1763 Nurmo ja Brita Antintytär
e.Latomäki, s. 6.1.1769 Ilmajoki.
Lapset (syntyneet Peräseinäjoella):
Anna Brita s.17.01.1824 k.01.09.1888
Israel s.16.10.1826 k.03.05.1852
Matti s.21.02.1829 Tauluun 6
Salomon s.25.09.1830 Tauluun 7
Liisa s.13.08.1832 Tauluun 8
Maija Stiina s.13.08.1832 Tauluun 9
Iisakki s.11.05.1835 Tauluun 10
Juho s.24.01.1836 Tauluun 11
Susanna s.27.01.1839

Taulu 6 (taulusta 5), V sukupolvi

Matti Matinp. Flinkkilä (e.Mattila), s. 21.2.1829
Peräseinäjoki.
Puoliso: 30.6.1850 Peräseinäjoki
Anna Matintytär Mattila (e.Takala), s. 1826
Peräseinäjoki (rk:n mukaan, ei synt.luettelossa),
k.27.5.1897.
Vanhemmat: Matti Matinpöika Takala, s.1789 Alavus,
k.5.3.1844 ja Anna Juhontytär (e.Flinkkilä), s.4.4.1794
Peräseinäjoki, k.1843

Taulu 7 (taulusta 5), V sukupolvi

Salomon Matinpöika. Kurittu (e.Mattila), s. 25.9.1830
Peräseinäjoki.
Pso *Leena Jaakontytär*, s.3.1.1836 Ilmajoki.

Taulu 8 (taulusta 5), V sukupolvi

Liisa Matintytär Eld (e.Mattila), s.13.08.1832
Peräseinäjoki.
1. puoliso: 28.11.1865
Emanuel Eliaanpoika Eld s.17.04.1832
Peräseinäjoki.

Taulu 9 (taulusta 5), V sukupolvi

Maija Stiina Matintytär Kuusisto (e.Mattila), s.
13.8.1832 Peräseinäjoki.
Pso *Siimon Jaakonpoika* Kuusisto (e.Marjomäki),
torppari, s. 17.2.1835 Peräseinäjoki.
Vanhemmat: Jaakko Matinpöika Marjomäki (e.Kanto),
s. 5.4.1793 Peräseinäjoki, k.5.1.1855 Peräseinäjoki ja
Maria Juhontytär, s. 4.10.1792 Lapua.

Taulu 10 (taulusta 5), V sukupolvi

Iisakki Matinpöika Hautala (e.Mattila), s.11.5.1835
Peräseinäjoki.
Pso: *Kaisa Hermannintytär*, s.4.7.1820 Peräseinäjoki.

Taulu 11 (taulusta 5), V sukupolvi

Juho Matinpöika Gevär (e.Kanto), s.24.1.1836
Peräseinäjoki, k. 25.10.1911 Peräseinäjoki (Ågren).
Pso: *Maria Joosepintytär* (e.Julmala) s.18.12.1840
Peräseinäjoki, k. 11.1.1928.
Vanhemmat: Jooseppi Samuelinpoika Julmala
(e.Finskala), s. 21.12.1812 Jalasjärvi, k.3.11.1850
Peräseinäjoki ja Justiina Simontytär Julmala, s.
23.7.1813 Peräseinäjoki, k. 19.11.1893 Peräseinäjoki.

Taulu 12 (taulusta 3), IV sukupolvi

Hedvig Israelintytär Isoniemi, s.1.10.1809 Virrat.
Pso: *Iisakki Iisakinpoika* Mansikkamäki, torppari, s.
15.12.1802 Peräseinäjoki, k. 6.11.1875.
Vanhemmat: Iisakki Pietarinpoika Mansikkamäki, s.
11.3.1777 Peräseinäjoki, k. 2.12.1814 Peräseinäjoki ja
Susanna Danielintytär Mansikkamäki (e.Riihimäki), s.
2.5.1783 Peräseinäjoki, k. 3.7.1871 Peräseinäjoki.
Lapset:
Iisakki s.19.03.1848 Peräseinäjoki.
Heikki s.07.05.1850 Peräseinäjoki Tauluun 13
Jaakko s.21.06.1852 Peräseinäjoki Tauluun 14

Taulu 13 (taulusta 12), V sukupolvi

Heikki Iisakinpoika Rajala (e.Mansikkamäki),
itsellinen, s. 7.5.1850 Peräseinäjoki.
Pso: 27.6.1873 *Maria Hermannintytär* (e.Lampinen), s.
25.2.1852 Ilmajoki, k. 25.3.1895 Peräseinäjoki.

Taulu 14 (taulusta 12), V sukupolvi

Jaakko Iisakinpoika Rajala (e.Mansikkamäki), torppari,
s. 21.6.1852 Peräseinäjoki.
Pso: *Kaisa Iisakintytär*, s. 9.6.1846 Alavus.

Lähteinä kahden ensimmäisen Keisalan sukupolven osalta Matti Lehtiön tiedot ja muiden sukupolvien osalta asian mukaiset kirkonkirjat.

Ylistaron Topparlan kylä 1700-luvun puolivälissä isojakoaasiakirjojen perusteella

Juuret toimikunta on hankkinut Pohjanmaan maanmittaustoimistosta kopioita Ylistaron vanhojen maanmittausasiakirjojen mikrofilmikorteista. Niitä säilytetään Juuret toimikunnan tiloissa Isossakyrössä missä lehden tilaajat voivat niitä tutkia. Nuo vanhat asiakirjat sisältävät pääasiassa isojakotoimitusten asiakirjoja ja karttoja, mutta niissä on myös isonjaon jälkeisiä talojen lohkomis- ja uudistilojen perustamisasiakirjoja. Mikrokorteissa olevat asiakirjat on arkistoitu ja kuvattu pääasiassa kylittäin, mutta tarkempi tarkastelu osoittaa, että talojen asioita löytyy, myös muiden kylien korteilta. Sisällysluettelo auttaa löytämään tietyn talon tai kylän asiakirjoja. Osa isonjaon asiakirjoista löytyy vain Kansallisarkistosta Helsingistä.

Isonjaon asiakirjojen tutkiminen antaa 1700-luvun puolivälin oloista paljon tietoa. Kartoista selviää asutuksen ja viljelyn laajuus, talojen paikat sekä lohkojen sijainti ja koko. Lisäksi lohkojen sijaintimerkinnöistä saadaan suuri joukko tuon ajan paikannimistöä. Paikannimet ovat syntyneet vuosisatojen kuluessa, mutta isonjaon toimituksessa ne kirjattiin ylös. Tosin kirjurin ollessa ruotsinkielinen, niiden kirjoitusmuoto ei vastaa aina niiden suomenkielistä nimeä. Suuri osa Topparlan kylän paikannimistöä on säilynyt nykypäivään saakka, mutta ainakin minulle oli yllätys, että asiakirjoista selvisi missä ”oikea” Alastaro sijaitsee.

Topparlan kylässä isojakomittaukset aloitettiin Crister Åkermanin johdolla vuosina 1751-1752. Joen eteläpuolella Kaukolan kylässä mittauksia johti Zachadis Brander. Topparlan kylä käsitti tuohon aikaan Kyrönjoen pohjoispuolella noin 19 km pitkän alueen Heikkolan kylän rajalta lähelle nykyistä Malkakoskea. Taloja oli 28 kappaletta; ensimmäisenä Pohto ja viimeisinä Kupari ja Hanhikoski. Pellot olivat pääasiassa lähellä jokivartta, mutta niittyjä oli kauempanakin joesta nykyisen Kirkonkylän, Pouttulan ja Kylänpään kohdalla. Lisäksi suurempia niittyalueita oli Topparlan kylän alueella Killiön ja Mustamäen alustan niityt noin 3 km joesta pohjoiseen Untamalan tien varressa, Kahilan saari ja sen ympäristö ja siitä jokivartta yläjuoksuun kapenevana nauhana Hanhikosken kautta nykyiselle Malkakoskelle.

Topparlan kylän taloilla oli lohkoja myös kylän ulkopuolella samoin kuin muiden kylien taloilla oli lohkoja Topparlan kylässä. Useilla taloilla oli niittyjä Kaukolan kylässä nykyisen Kitinojan ja Halkosaaren alueella sekä Lapualla mm. Kattilaluhta, Sarinluhta, Kellonkieli, Ruokisaari, Pulmu ja Raamattu. Lisäksi pienempiä niittylohkoja oli kylän pohjoispuolella metsäalueella ja kauempanakin.

Isonjaon alkuvaiheessa talojen pellot mitattiin ja luokiteltiin lohkoittain luokkiin yhdestä viiteen pellon tuottokyvyn mukaan. Topparlan kylässä paraskin pelto oli vain toisen luokan peltoa. Niittylohkoista mitattiin pinta-ala ja ne jaettiin sadon laadun perusteella luokkiin yhdestä kolmeen. Eri luokista ilmoitettiin sadon määrä. Lisäksi taloista kirjattiin vasikkahaan, humalatarhan ja mahdollisen sotilaspellon koko sekä myllypaikka. Varsinainen peltojen, niittyjen ja metsien jako tehtiin myöhemmin.

Miten asiakirjojen sisältävän informaation esittäisi nykyisellä tietotekniikan aikakaudella?

Topparlan kylän pelloista ja niityistä ovat maanmittarit piirtäneet 14 värillistä karttaa ja alkuvaiheen mittausasiakirjoja on kymmeniä sivuja. Asiakirjat on kirjoitettu mikrokorkeilta puhtaaksi taulukkolaskentaohjelmaa käyttäen. Näin tiedoista voi laskea erilaisia yhteenvetoja. Karttoja on piirretty piirto-ohjelmalla, jossa on eri tasot käytävissä. Piirto-ohjelmassa on sijoitettu alueen peruskartta yhdelle tasolle. Tämän päälle toiselle tasolle on sijoitettu alkuperäisten karttojen skannatut värikuvat oikeille paikoilleen oikeassa mittakaavassa. Tämän jälkeen on piirretty valokuvien päälle karttaa, jossa on pyritty esittämään eri asia eri tasoilla. Tasoja käyttämällä voidaan tulostaa esimerkiksi talot, tiet ja vesistöt erikseen, pellot ja niityt erikseen jne. Alkuperäisten karttojen täydellinen jäljentäminen piirtämällä on mahdoton tehtävä. Hyvin säilynyt kotiseudun vanha kartta voi olla haltijalleen taideteos joka kannattaa valokuvata, suurentaa ja sijoittaa vaikka kodin seinälle.

Taulukko 1

Yhteenveto Topparlan kylän taloista. Pelto- ja niittyala on muunnettu hehtaareiksi kertoimella 1 tynnyrinala = 32 kapanalaa = 0,426 hehtaaria ja heinäsato on muunnettu 1 parmas = 408 kg. Lohkoluku kuvaa sitä että monellako vainiolla tilalla on lohkoja. Todellinen palstaluku voi olla paljon suurempi, sillä varsinkin peltoalueilla palstat olivat pieniä ja niiden välissä oli oja leveine pientareineen. Yhdellä hehtaarilla saattoi olla 20-30 palstaa eivätkä saman talon palstat aina olleet edes vierekkäin. Pinta-alan muuntokertoimen voi tarkistaa vielä jälkepäin, vertaamalla lohkolle ilmoitettua ja piirto-ohjelmalla mitattua alaa. Niittyjen heinäsato näyttäisi olevan käytetyllä muuntokertoimella noin 400-600 kg/ ha.

Taulukko 1

No	Talo	mant- taalia	Ala ha	Loh- koja kpl	Pel- toa ha	Niit- tyä ha	Heinä sato kg
2	Pohto	1:1/3	56,6	21	9,2	47,5	25886
13	Köykkä	1/2	33,8	15	5,8	28,0	12990
3	Hölsö	1:1/4	75,7	17	11,7	64,0	29422
10	Herttua	1	44,7	16	7,8	36,9	20886
23	Maijala	2/3	31,9	20	5,2	26,7	16885
22	Näykki	2/3	32,6	22	7,2	25,4	15779
9	Lahti	1	52,8	29	8,1	44,7	22286
8	Lahti	1	52,6	17	8,3	44,3	22331
21	Ruuska	2/3	47,3	18	6,8	40,5	22811
17	Kirppu	1	40,4	19	7,2	33,2	15132
26	Äkila	1/2	27,6	19	6,3	21,2	11007
16	Iivari	1	33,9	22	6,4	27,5	21904
7	Plökki	1	43,5	20	5,7	37,8	16749
20	Pouttu	2/3	48,4	23	5,6	42,8	23218
15	Kontturi	1	66,9	28	6,6	60,3	30920
1	Punkari	1:1/3	89,4	35	9,7	79,8	32302
12	Marttala	1/2	25,3	18	4,1	21,2	11837
6	Louko	1	54,9	29	7,7	47,2	25862
14	Tuisku	1	29,1	18	5,3	23,8	14154
19	Toppari	3/4	32,8	21	6,4	26,4	14947
5	Toppari	1	66,7	27	7,4	59,3	22966
11	Latvatalo	1:1/2	26,1	17	4,4	21,7	12147
25	Keltto	1/2	33,7	26	4,3	29,4	15278
24	Keltto	1/2	23,7	26	3,8	19,9	12421
18	Mikkilä	3/4	31,3	24	4,7	26,6	15152
4	Latvala	1	49,4	33	5,6	43,8	20611
28	Kupari	uud.tila	18,0	10	1,7	16,3	7509
27	Hanhikoski	1/8	32,0	13	2,6	29,5	9399

Taulukko 2

Punkarin talon lohkot ja niiden sijainti. Punkarin taloon kuului erikoisen suuri ja heikkosatonen Takanevan niittyalue.

Taulukko 2

No:1 Punkari 1:1/3 mantaalia	Yhteensä Pelto ha	Niitty sato kg	Heinä sato kg
Wietin vainio	0,15	0,21	57
Hibackala yl. vainio	4,15	0,85	283
Hibackala al. vainio	4,50	2,23	559
Pouttula yl. vainio	0,07	0,00	0
Pouttula al. vainio	0,05	0,00	0
Pavola vainio	0,03	0,00	0
Iso luhta	0,00	0,35	253
Silta neva	0,00	1,48	472
Muckku	0,00	3,10	1171
Iso Carja Neva	0,00	3,86	1643
Yli Luchta	0,00	2,18	1398
Äppätieto	0,00	1,77	746
Packas kivi	0,00	1,24	272
Cahila sari	0,00	1,69	846
Manderi niemi	0,00	0,21	113
Cahilan saaren sivu	0,00	1,53	652
Wataja	0,00	4,71	3506
Coskin Alusta	0,00	0,37	357
Hongi Neva	0,00	0,64	340
Nivus saaren sivu	0,00	0,80	766
Tacka neva	0,00	31,34	4080
Hibackan kyrö	0,00	1,86	793
Ruoki Sari ja Pulmu	0,00	1,81	1000
Jussila luhta	0,00	3,67	1773
Jouhden luhta	0,00	1,84	1028
Cohda luchta	0,07	2,82	1194
Witala al. vainio	0,32	0,00	0
Kylänpä väli vainio	0,35	0,24	113
Kivi Luchta	0,00	0,77	329
Munaca	0,00	0,85	1632
Pitcä Randa	0,00	0,40	612
Joen värä	0,00	2,96	4148
Warratton Maa	0,00	0,81	378
Hanhi Callio	0,00	0,45	578
Käsä tie	0,00	0,53	588
Kitin Neva	0,00	2,17	623
Yhteensä	9,68	79,75	32302
Humalatarha	150-275	0,02	0
Vasikkahaka	0,00	1,05	0

Lisätietoja: heikki.esala@puv.fi tai heikki.esala@reppu.net

Liite: Topparlan kartta

Markku Pihlajaniemi – Penni Airas – Tapio Piirto

Ilmajoen Rahnaston perinnönjako ja kirkkoherra Esaias Ravander

Vuonna 1730 kuolleen Ilmajoen Rahnaston talon isännän Tuomas Juhonpojan perintö oli jaossa Ilmajoen syys- ja talvikäräjillä 1731-1732. Kun perintöä ovat saamassa leskeksi jäänyt äitipuoli sekä lapsia edesmenneen isännän kahdesta avioliitosta, olisi peräti harvinaista jos jako olisi saatu aikaan täydellisessä yksimielisyydessä. Tästä kertoo kärjäpöytäkirjan lause, joka toteaa perinnönjakokäräjien saaneen alkunsa *koska leski Priita Tuomaantytär ja hänen Tuomas Juhonpojan kanssa tämän myöhemmässä avioliitossa tehtyjen lasten edusmies ja edellisen avioliiton lapset eivät ole päässeet yksimielisyyteen irtaimen omaisuuden jaosta, niin on heidän riitansa käräjäoikeudelle päätettäväksi jätetty*. Riitainen oli myös talon ja kiinteän omaisuuden jako, sillä ennen irtaimen omaisuuden sovittelua oli talon jaosta jo ehditty kertaalleen käräjäoikeudelle.

Haastamatta jätetyt sisarukset

Ensimmäiset käräjät käytiin 11 päivänä syyskuuta 1731, jolloin asia oli kaikille osallisille täysin ilmoitettu, mutta jota ei voitu käsitellä, koska oli epäselvää oliko kaksi vanhinta lasta

haastettu oikein ja olivatko he käräjäajasta saaneet tietoa. Kärjäpöytäkirjasta ei käy ilmi miksi ensimmäinen haaste ei ollut lain mukainen. Käräjät kuitenkin pidettiin ja asiaa käsiteltiin alustavasti vaikka Tuomaan I avioliiton lapset Antti ja Maria eivät ole paikalla. Edesmenneen Tuomas Rahnaston leskivaimo Priita Tuomaantytär ja hänen lastensa edusmies, Tuomas Rahnaston veli Jaakko Sihto, yhdessä Priitan pojan, ylioppilas Esaias Ravanderin valtuuttaman edusmiehen, nimismies Juho Reinin kanssa, pyytävät oikeuden ratkaisua koskien viime helmikuun 25 päivänä inventoidun talon ja irtaimen jakoa lesken sekä hänen lapsipuoliensa, vaimo Maria Tuomaantytären, Jaakko ja Antti Tuomaanpoikien, yhdessä hänen omien lastensa Priita Tuomaantytären sekä Esaias ja Matti Tuomaanpoikien välillä. Leski ja valtuutettu pyytävät, että talo, joka muodostuu I manttaalien verotalosta ja inventaarin mukaan 18 tynnyrinalan pelloista ja jolla on niin riittävät niityt ettei poikapuoli Jaakko Tuomaanpoika pysty kaikkea vuosittain niittämään, jaetaan kahteen yhtäläiseen osaan hänen em. lastensa, ja poikapuolensa Jaakko Tuomaanpojan välillä. Jaakko jäisi yksin asumaan toista puolta, koska

hänen molemmat sisaruksensa ovat lähteneet pois ja ottaneet talot Mustasaaren pitäjistä. Tähän perinnönjakoon antaa suuresti aihetta se, että Priita Tuomaantytär ei tiedä muuta keinoa itsensä ja lastensa ylläpitoon, koska poikapuoli ja hänen vaimonsa kohtelevat häntä kovasti eivätkä halua hänelle mitään kohtuullista syytinkiä antaa. Lapsipuolet Antti Tuomaanpoika ja Maria Tuomaantytär eivät ole nyt paikalla ja on epävarmaa onko heidät haastettu oikein ja ovatko he käräjäajasta saaneet tietoa. Siksi oikeus ei voi tehdä päätöstä koskien irtainta omaisuutta. Mitä pyydettyyn kiinteään ositukseen tulee, niin Jaakko Tuomaanpoika ei ole samaa mieltä äitipuolensa kanssa, vaan hän haluaa antaa äitipuolelle ja hänen vielä alaikäisille lapsilleen tarpeellisen huonetilan talossa sekä peltoa ja niittyä niin pitkään kuin hän yksin huoltaen tarvitsee koko elinajakseen. Tästä päästiinkin holhoojan ja valtuutetun kanssa vapaaehtoisesti yhteisymmärrykseen niin, että leski, huomioon ottaen hänen pitkäaikaisen palveluksensa ja talon kartuttamisen vuosittain, saa nauttia tarpeellista asuntoa ja kotirauhaa, sekä 12 kapanalaa peltoa ja niittyä, sen minkä talo antaa myöten ja minkä luotetut miehet hänelle osoittavat. Kuitenkin leski, lastensa puolesta, vaatii talon jakamista, mikäli tyydyttävään ratkaisuun ei päästä. Tällä päätöksellä asia jää niin muodoin lepäämään ja nimismies luotettujen miesten läsnä ollessa viipymättä tarkastaa kuinka laajasti aloitettu kiinteän ositus voidaan asianmukaisesti viedä loppuun ja virheettömästi panna toimeen. Kaikki perilliset haastetaan seuraaville käräjille ja päätös irtaimen jaosta tehdään, mikäli sitä ennen ei mitään sovittelua ole tapahtunut.

Talvikäräjät ja talon jakaminen

Talvikäräjillä 1732 leski ja lasten holhoojat pyytävät talon jakamista kahteen yhtäläiseen osaan, toinen puoli lesken tyttärelle Priitalle ja pojalle Matille ja toinen puoli poikapuolelle Jaakko Tuomaanpojalle. Tämän jälkeen leski hallitsisi holhoojien neuvosta lastensa osuutta, kunnes he ovat tulleet täysi-ikäisiksi. Jaakko Tuomaanpoika ei halunnut antaa tähän suostumusta, koska talossa on vähän niittyjä eikä metsää myytäväksi, eikä myöskään kalavettä. Kantajat esittävät omaisuusluettelon 25 päivältä helmikuuta 1731, jonka mukaan talolla on peltoja 18 tynnyrialaa. Niittyjä Jaakko Tuomaanpoika ei ole itse pystynyt niittämään, vaan on edellisenä vuonna vastoin

lakia luovuttanut mainitulle Jaakko Sihdolle, räätäri Jaakko Heikinpojalle, seppä Jaakolle ja rengilleen Antti Heikinpojalle monet niityt. Vuoden 1705 omaisuusluettelossa on mainittu, että talossa oli silloin 6 kpl hevosia, 30 mullikkaa ja 26 lammasta, jonka mukaan talo kestäisi hyvin pyydetyn jaon. Asian harkitsemiseen tarvittun tauon jälkeen osapuolet saapuivat sisään ja selvittivät yksimielisesti, että he olivat näin ollen vapaaehtoisesti päässeet sopimukseen. Jaakko Tuomaanpoika yksin lunastaa muut perijät ja pitää hallussaan koko talon sekä antaa leskelle elatuksen koko tämän elinajan tai niin kauan kuin tämä pysyy naimattomana, talosta huoneen sekä peltoa, niityn ja muita tarve-esineitä, joista kaikista erikseen sovitaan sopimuksella ennen seuraavia käräjiä. Pöytäkirjaan merkittiin tämän riidan rauenneen ja sopimuksen syntyneen.

Kolmas käräjäointi ja inventaario

Kolmannen kerran käräjäitessä vuonna 1732 ovat läsnä leski, Priita Tuomaantytär, nuoremman katraan lasten holhoojat sekä herra Esaias Ravanderin edusmies Juho Rein, I avioliiton lapset Jaakko ja Antti Tuomaanpojat, sekä Maria Tuomaantytär. Lapset ensimmäisestä avioliitosta esittävät inventaarion, joka oli tehty 28 päivänä elokuuta 1705 heidän isänsä Tuomas Juhonpojan ja äitivainajansa Pieta Simontytär Luopajarven irtaimesta omaisuudesta ja jonka mukaan lasten omaisuus oli laskettu 180 taalerin arvoiseksi kuparirahassa. Omaisuus jäi heidän isälleen heidän äitinsä kuoltua ja oli näin ollen vielä jakamatta. I avioliiton sisarusparvi pyytää, että heidän mainittu äidinpuoleinen osansa tuomittaisiin erilleen ja muu omaisuus jaettaisiin kuolinpesän osakkaiden kesken lain mukaan.

Vanhemman sisarusparven mainitsemasta koko äidinpuolen osuuden maksusta seuraisi vääryys, koska pitäisi huomioda, että leski Priita Tuomaantytär oli miehensä ja poikapuolensa Jaakko Tuomaanpojan kanssa kolmestaan, huolineen ja murheineen, työskennellyt ahkerasti vihollisen ryöstelyn jälkeen ja he olivat hankkineet huomattavan irtaimen omaisuuden, joka nyt talossa on, eikä siitä puutu vähääkään.

Viiden taalarin villapaita ja myötäjaislehmä

Käräjäpöytäkirjoista käy ilmi äiti- ja tytärpuolen keskinäinen epäluuloisuus. Syytöksiäkin esitetään. Maria Tuomaantytär tuo erikseen

esille myötäjaisiksi saamansa lehmän, jonka vihollinen vei mennessään ja jonka äitipuoli Piritta sanoo tulleen petojen syömäksi sekä viiden taalarin arvoisen villapaidan, jonka Maria oli saanut isältään ja jonka hän väittää äitipuolen ottaneen, mutta jonka äitipuoli sanoo vihollisen vieneen muun irtaimiston ohella.

Edellisen vuoden inventaariosta on äitipuoli erottanut 6 luodin painoisen hopeapikarin sekä talon sisäänkäynnin vieressä olleet malmipadan ja kuparikattilan myytyään ne ryssille 130 taalarilla vihollisen miehitysvuosina. Vihollisille hän on myös luovuttanut lehmän, jonka hän sanoo tulleen petojen syömäksi. Veljelleen Jaakko Koukkarille hän on antanut 20 kappa ruista ja hopeasormuksen jonka lisäksi hänen uskotaan kätkeneen joitakin rahoja. Antti Tuomaanpoika ja hänen sisarensa Maria vaativat, että heidän äitipuolensa pitäisi valaehdoisesti antaa rahat ja kaiken sen mitä inventaariosta puuttuu, mutta Jaakko Tuomaanpoika ja hänen sisarpuolensa edusmies eivät vaadi sellaista valaa. Maria Tuomaantytär valittaa, että äitipuoli on ottanut häneltä 5 taalarin arvoisen neulepaidan, jonka isä tyttärelleen on antanut. Tästä selittävät leski, valtuutetut ja holhoojat, että 1714 ja sitä seuraavina vuosina vihollinen varasti ja vei mennessään talon irtaimistoa, niin että melko vähän jäi jäljelle, jonka asian Jaakko ja Antti Tuomaanpoika paljon paremmin tietävät, koska he asuivat silloin kotona ja näkivät äitinsä puoleisen ja muun talon omaisuuden pois vientiä. Tämän vuoksi vuonna 1705 vahvistettua äidinpuoleista summaa ei voida lyhentämättömänä maksaa. Kuitenkin edellisen vuoden inventaariossa irtaimisto on noussut aina 181 taalariin ja 21 äyriin kuparirahassa, josta oli jo isänpuolen rahat vähennetty. Oli myöskin huomattu äskettäin, että kuolinpesällä oli jonkin verran velkaa kahdelle kauppiaille: Hans Bergille Kristiinankaupungissa ja David Benedict Cneifille Vaasassa.

Äitipuoli puolustautuu

Äitipuoli joutuu puolustautumaan lapsipuolensa epäilyjä ja syytöksiä vastaan, jonka hän tekeekin kertomalla asiat niin kuin ne ovat uskottavasti tapahtuneetkin.

Priita Tuomaantytär myöntää, että hänellä on edelleen kihlajaislahjaksi edesmenneeltä mieheltään Tuomas Juhonpojalta saamansa 6 luodin painoinen hopeapikari, jonka hän arvelee voivansa pitää omaisuudesta erillään. Malmipata ja kattila

myytiin vihollisen miehitysaikana maksuihin ja talouden välttämättömyyksiin. Sitä, että hänen veljensä Jaakko Koukkari, kuten lapsipuoli ilmiantoi, olisi saanut 20 kappa ruista ja hopeasormuksen, hän kieltäytyy muistamasta ja jos niin on tapahtunut, hän on sen jollakin lailla joko työllä tai muuten maksanut. Sen hän kieltää, että olisi vuonna 1705 mennessään naimisiin Tuomas Juhonpojan kanssa ottanut vastaan 130 kynnärää kuolinpesän palttinaa tai enemmän kuin inventaariossa on mainittu. Yhdessä holhooja Antti Hannukselan kanssa he vastustavat sitä karkeaa syytöstä, että hän olisi myynyt lehmän ja sitten sanonut, että villieläimet saman lehmän olisivat syöneet. Tästä asiasta leski vakuuttaa syyttömyytään mutta sanoo, että perijät halutessaan voivat inventaariosta jälkeen päin valittaa. Viimeiseksi hän kieltää, että hänellä olisi hallussaan neulepaita, josta Maria Tuomaantytär on puhunut.

Pappispojan etuoikeuksista

Omaisuuksien jakoa mutkistaa Esaiaksen saamat avustukset papiksi opiskeluaan varten, vaikka tuohon aikaan oli tapana, että ylioppilasasetuksen nojalla avustukset opiskelijalle kuuluivat, eivät sisar- ja velipuolet pystyneet katselemaan asiaa opiskelijan näkökulmasta vaan vaativat opiskeluvastusta vähennettäväksi.

Koskien herra Esaias Ravanderin jo selvitettyä ylöspittoa koulussa ja akatemiassa, selittää hänen äitinsä, että poika oli Vaasan koulussa vain 3 ¼ vuotta ja sai vanhemmiltaan kustannukset ja tarpeellisen ylöspidon ensimmäiselle syyslukukaudelle, jonka jälkeen Esaias oli Isokyrössä ja Laihialla kirkkoherrojen 3 vuoden yhtämittäisessä ylöspidossa, ansaiten tämän ylöspitonsa opettamalla ja ohjaamalla kirkkoherrojen poikia niin koulussa kuin kotonakin lukukausien välissä. Sitä paitsi mainitut kirkkoherrat antoivat hänelle apua, kun hän matkusti Turun Akatemiaan. Kyseiseen matkaan ja aiottuun etenemiseen opiskelussaan hän oli saanut ja ansainnut apua myös menestyksellisesti täältä ja naapuripitäjistä, niin ettei hänen tarvinnut liian paljon käyttää vanhempiaan hyväkseen. Toki hän sai kotoaan apua mahdollisuuksien mukaan, mutta ilman sellaista tarkoitusta, että jotain laskettaisiin pois hänen perinnöstään.

Niilo Liakka mainitsee teoksessaan Ilmajoen pitäjä, että Esaias kokosi opiskeluun tarvittavia varoja myöskin kulki laulamassa sekä koti- että lähipitäjissä.

Sopuun ja ratkaisuun

Yksimielisyyteen aletaan vihdoinkin päästä, kun kaikki tarpeellinen on tuotu esille ja jokainen päässyt sanansa sanomaan. Maria saa villapaidan ja lehmän arvon ilman että niitä vähennetään hänen perinnöstään. Antti Tuomaanpoika ja sisarensa Maria haluavat tarkempaa selvitystä myöhemmin ja äitipuolta valalle inventaarion oikeellisuudesta. Esaiaksen ylioppilasavustuksista ei haluta mitään laskua pyytää, mutta vuonna 1731 keväällä otti hän itse lautamies Pietari Seppälältä 8 ploodua lainaksi, jota hänen kanssaperijänsä eivät kustanna.

Tuomas Juhonpoika, joka oli ollut kahdesti naimisissa ja kuoli vuonna 1730, sai molemmilla kerroilla vaimojensa kanssa huomattavan perinnön ja talouskapineita, jotka vihollisen miehityksen aikana suurelta osalta tuhottiin. Kun vaimo Priita Tuomaantytär vuonna 1705 meni naimisiin Tuomas Juhonpojan kanssa oli hänen poikapuolensa Antti Tuomaanpoika 4 vuotta ja tytärpuoli Maria Tuomaantytär juuri 8 vuotta vanha, jonka jälkeen vuonna 1712 hänet 15-vuotisena naittiin pois.

Tämän jälkeen todetaan ettei vanhempi katras ole saanut äitinsä perintöä tämän kuoltua. Marian kuuden luodin arvoinen hopeapikari sekä kaikki ne talouskalut ja rahat, jotka olivat poissa Tuomaan kuollessa eikä niitä ollut käytettävissä hautauskustannuksiin ja muihin lisätarpeisiin, erotetaan pois irtaimesta omaisuudesta ennen sen jakoa. Äitipuoli velvoitetaan valaehtoisesti seuraavilla käräjillä vakuuttamaan ettei ole mitään sellaista kätkenyt jonka pitäisi jakoon tulla. Lyhennykseksi esitetään edellisvuoden inventaariosta mainitsematta jätetyt velat kauppiailta, Hans Bergiltä ja David Benedict Cneifiltä, jotka muiden muassa olisi pitänyt ilmaista ja jotka Jaakko Tuomaanpojan ja jonkun holhoojista asianomaisten kanssa ennen seuraavia käräjiä pitää maksaa.

Päätös

Enempää ei asiassa ollut muistutettavaa ja päätettiin yksimielisesti seuraavaa: *Perijöiden myöntymyksellä erottamattomasta osasta saa Maria Tuomaantytär äitinsä neulepaidan arvon 5 taalaria kuparirahaa, sekä aiemmin mainitun lehmän arvon. Koskien Tuomas Juhonpojan ja hänen vaimonsa tekemää kustannusta poikansa edistymiseksi koulussa ja akatemiassa, koska vanhemmilla oli valta Maakaaren 9 luvun mukaan*

omaisuuttaan mielensä mukaan käyttää, päätettiin että sitä mitä poika on näin saanut hyväkseen ei lasketa pois hänen perinnöstään ja tästä suurin osa perijöistä ei puhetta ole pitänyt. Siksi mitä tulee herra Esaias Ravanderin vanhempien kustantamaan opintojen rahoitukseen, perinnöstä ei lasketa mitään pois opiskelijan etuoikeuden vuoksi. Kun inventaario on oikeellisesti tämän tuomion mukaan tehty, pitää vanhemman katraan äidinpuoleinen osa vuodelta 1705 ensin täysin laskea pois erottamattomasta osasta. Koska sama äidinpuoleinen osa, yhdessä poikien Jaakon ja Antin kanssa, oli Tuomas Juhonpojan hoidossa ja valvonnassa, kunnes kaikki omaisuus katosi vuonna 1714 ja sitä seuraavina vuosina, vihollisen vietyä sen pois tai sen tuhouduttua eivät leski Priita Tuomaantytär ja hänen lapsensa ole velvollisia Kauppakaaren 9 ja 10 luvun mukaan kyseistä vahinkoa hyvittämään. Se irtain, joka edellisenä vuotena inventoitiin, joitakin harvoja parseleita puuttuen, on Tuomas Juhonpojan ja hänen vaimonsa sekä Jaakko Tuomaanpojan ja hänen vaimonsa ahkeruudella yhteiseksi hyväksi hankittua. Ei voida erottaa yhtä eikä toista ja siksi oikeus näkee asialliseksi, että leski lapsineen, 2 poikaa ja tytär, kun velka on otettu huomioon, saa puolet ja Jaakko Tuomaanpoika veljensä ja sisarensa kanssa toisen puolen irtaimesta Naimakaaren 18 luvun mukaan. Kiinteä omaisuus jaetaan sitten kaikkien lasten kesken lain mukaan.

Siikajoen kirkkoherra Esaias Ravander ja Sursillin suku

Tuomas Rahnaston poika, 20.1.1710 syntynyt Esaias opiskeli ensin Vaasan Triviaalikoulussa, jonka oppilasluetteloon hänet kirjattiin vuonna 1723. Samana vuonna koulun aloitti 28 uutta oppilasta, mukana monta veljesparia, jopa kolmekin veljestä samasta perheestä, räätälinpoikia Vaasasta, Saarijärven kirkkoherran poikia sekä Isokyrön kappalaisen Johan Heischiuksen kolme poikaa. Noiden vuosien noviiseista mainitaan mm. Esaias Ravander, joka ”född i Ilmola, dog 1775, såsom kontraktsprost och kyrkoherde i Siikajoki.” Nimi Rahnasto oli muuttunut koulussa nimeksi Ravander. Toisen kerran Esaias Ravanderin nimi mainitaan vuonna 1728 Turkuun jatko-opintojaan suorittamaan lähteneiden luettelossa. Turkuun hänen kanssaan samaan aikaan lähtivät myös Carolus Mennander, Laurentius Stenbäck ja Zacharias Dahl. Vuonna 1731 seurasi hänen jalanjälkiään Turkuun myös isokyröläinen

Johannes Heischius sekä Petrus Weggelius, Ilmolensis. Esaias valmistui ylioppilaaksi Turussa (pohj.) 1728 ja vihittiin papiksi 1732. Limingan ylimääräisenä pappina ja apulaisena hän toimi vuosina 1732-1735. Limingan kappalaisena ollessaan Esaias vihittiin ensimmäiseen avioliittoonsa Christina Catharina Andersintytär Monseenin kanssa Virrossa Mynämäellä 30.3.1736. Esaiaksen kotipaikaksi Virmon vihikirjauksessa mainitaan Naantali, morsiamen, Jungfru Christina Monseenin kotipaikan ollessa Callis eli Kallinen. Christina oli syntynyt 1713 ja hänen vanhempansa olivat Virmon kihlakunnan kruununvouti Anders Monseen ja Oriveden kirkkoherran tytär Maria Elisabet Lauraeus. Esaias Ravander toimi Limingan kappalaisena vuosina 1736-1763, jonka jälkeen hänet mainitaan Siikajoen kirkkoherrana 1763 ja myöhemmin rovastina. Christina Monseen kuoli Limingassa 16.9.1756 ja leskeksi jäätyään Esaias vihittiin Hedvig Zachariaantytär Lithovian kanssa Oulussa 17.4.1757. Hedvigin vanhemmat olivat runoilija ja Oulun kirkkoherra Zacharias Gabrielis Lithovius 1672-1743 ja Nyenin pormestarin tytär Maria Gabrielintytär Hinnel. Hedvigin isä Zacharias Lithovius kirjoitti opiskelu- ja Ruotsin vuosinaan mm. suomen- ja latinankielisiä tilapäärunoja. Vuoden 1694 promootioon hän kirjoitti latinaksi kahdeksalle pohjalaiselle maisterille omistetun runon, jossa hän ylistää kotiseutuaan Pohjanmaata ja asetti sen jopa muinaisen Kreikan Helikonin edelle. Esaiaksen molemmat vaimot kuuluivat Sursill-sukuun. Naantalissa 30.11.1736 syntyi Esaiaksen ja Christinan tytär Maria Christina. Limingan syntyneistä ja kastetuista löytyvät Esaiakselle ja Christinalle seuraavat lapset: Britha Maria s.1.6.1739. Andreas s.25.7.1740. Catharina s.15.12.1742. Esaias s.14.11.1743. Jacobus s.17.12.1746. Christina s.1.9.1749. Lapsia syntyi myöskin Esaiaksen II avioliitosta Hedvig Zachariaantytär Lithovian kanssa. Magdalena s.25.3.1758 ja Jonas s.25.5.1759. Esaias Jakobinpoika Ravander s. 24.5.1772 k. 22.8.1820 seurasi isoisänsä jalanjälkiä toimien Limingan ylimääräisenä pappina ja kappalaisen apulaisena 1809. Anders Esaiaksenpoika Ravander s.1740, josta tuli Lumijoen kappalaisen apulainen, mainitaan Sursillianassa Lumijoen kappalaisen Petter Larsinpoika Lithoviuksen tyttären Margaretan puolisona. Margarethan vanhemmat Petter Lithovius ja Magdalena Iisakintytär

Björnström olivat Esaiaksen tyttären Britha Marian kummeina.

Ilmajoen Rahnaston talossa alkanut Esaias Tuomaanpojan elämä päättyi Siikajoella 18.9.1776 Siikajoen kirkkoherra Ravanderina.

Priita Tuomaantytöt - Rahnasto ja Laurosela

Ilmajoen Pitäjä, Niilo Liakka, 2 painos, talohaltijaluettelo mainitsee, että Ilmajoen Lauroselan talossa oli taloa vuosina 1704-1736 isännöineen Mikko Antinpoika Lauroselan vaimona Priita Tuomaantytär Jalasjärven Koukolasta ja että hänen saman niminen sisarensa oli emäntänä Rahnastossa. Samoin Ilmajoen Rahnaston talossa mainitaan 1698-1719 isännöineen Tuomas Juhonpojan puolisona Priita Tuomaantytär Jalasjärven Koukolasta, ja että hänen saman niminen sisarensa oli emäntänä Laurosella. Kyseisen sisaruussuhdetiedon oikeellisuutta on tässä yhteydessä varmaankin sopivaa hiukan korjata. Tarinamme henkilöiden taustoja tutkiessamme on ilmennyt mm. seuraavaa: Ilmajoen rippikirjoista voidaan todeta Mikko Antinpoika Lauroselan vaimon Priita Tuomaantytären äidin olleen Petronella Tuomaantytär. Petronella oli syntynyt 04.1652 ja kuoli 92-vuotiaana 02.03.1745. Hän asui rippikirjojen mukaan Laurosella vuodesta 1706 lähtien. Lauroselan Priita Tuomaantytär oli syntynyt 21.9.1684 ja kuoli 61-vuotiaana 9.9.1745. Edellä mainituista käräjäpöytäkirjoista ilmenee, että Tuomas Juhonpoika Rahnaston puolison Priita Tuomaantytären veli oli peräseinäjokelainen talollinen Jaakko Tuomaanpoika Koukkari. Rippikirjojen mukaan Priitan ja Jaakon vanhemmat olivat Jalasjärven Koukon isäntä Tuomas Sakarinpoika ja Johanna Markuksentytär. Tuomas ja Johanna muuttivat SAY:n ja Ilmajoen rippikirjan mukaan Ilmajoen Lauroselaan. Johanna Markuksentytär mainitaan Mikko Antinpoika Lauroselan kasvatusäitinä. Tuomas Sakarinpoika kuoli Laurosella 10.3.1706 ja Johanna 2.2.1723 Kurikan Paavolassa. Rahnaston emäntä Priita Tuomaantytär kastettiin 06.09.1685 (rk:n s.aika 24.08.1684). Tämä Priita muutti tyttärensä Priitan kanssa Limingalle vuonna 1743, jossa hänen voidaan Limingan rippikirjojen mukaan todeta asuneen poikansa Siikajoen kirkkoherra Esaiaksen ja miniänsä Catharinan luona. Edellä mainitut tiedot johtavat väistämättä johtopäätökseen, ettei tällaista Lauroselan ja Rahnaston Priita

Tuomaantytörien välistä sisaruussuhdetta ole voinut olla olemassa.

Rahnaston sukuun kuuluvat henkilöt:

Tuomas Juhonpoika Rahnasto, k.1730 haudattu 14.6.1730. läksi ilmoitettu 64v. Ilmajoen Lahdenkylän Rahnaston isäntä 1698-1719. Vanhemmat: Juho Franssinpoika ja Maria Jaakontytär Rahnasto.

Pieta Simontytär Luopajärvi, Tuomaan I-puoliso k.1704. Pietan vanhemmat: Simo Luukkaanpoika ja Sophia Laurintytär Luopajärvi Jalasjärveltä.

Priita Tuomaantytär, Tuomaan II-puoliso s. Kouko Jalasjärvi (rk:n s. aika 24.08.1684), kastettu 06.09.1685. Priitan vanhemmat: Tuomas Sakarinpoika ja Johanna Markuksentytär.

Tuomas Rahnaston lapsia I avioliitosta:

Maria Tuomaantytär Rahnasto, kast. 28.2.1692. Puoliso: 1712 Jaakko Jaakonpoika Torala, Ilmajoen rk:n 1716-20 mukaan aviopari oli Mustasaassa. Kastepäivän tieto poikkeaa kärjäpöytäkirjatekstin tiedosta: ”Maria vihittiin 15-vuotiaana vuonna 1712. ”Tuolloin hänen olisi täytynyt syntyä vasta v. 1697 eikä syntyneiden luettelon ilmoittamana v. 1692.

Jaakko Tuomaanpoika Rahnasto, s.11.3.1699 k.3.12.1749.

Antti Tuomaanpoika Rahnasto s.15.10.1702 kärjäpöytäkirjan mukaan asui Mustasaassa.

Tuomas Rahnaston lapsia II avioliitosta:

Esaias Tuomaanpoika Rahnasto myöh. Ravander. S. 20.1.1710 k.18.9.1776.

Matti Tuomaanpoika Rahnasto. Tiedot puuttuvat.

Priita Tuomaantytär Rahnasto. Tiedot puuttuvat.

Jaakko Tuomaanpoika Koukkari, Priita Tuomaantytären veli, Peräseinäjoki, syntynyt rk:n mukaan 7.1684 Kouko Jalasjärvi.

Jaakko Juhonpoika Sihto, s.1677 k.10.11.1735. Sihdon isäntä 1707-21. Tuomas Juhonpoika Rahnaston veli. Priita Tuomaantytären lasten Matin ja Priitan edusmies ja holhooja.

Lähteet:

Kärjäpöytäkirjat 1731-32 Ilmajoen kärjäkunta

Ilmajoen rippikirjat, kastetut ja haudatut

Kurikan rippikirjat, kastetut ja haudatut Limingan rippikirjat, syntyneet ja kastetut.

Ilmajoen Pitäjä; Niilo Liakka

SAY (Suomen Asutuksen Yleisluettelo)

Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin Historia, osa V Wasa Trivialskola 1684-1884 Antecningar, med anledning af skolans tvåhundraåriga tillvaro, giorda af läroverkets N.V.Rektor L.L.Laure´n.

Genos 2 (1931) s.29

Genealogia Sursilliana; Eero Kojonen 1971. Sursillin suku korjauksia; Genos 1974 s.60-92

Salomon Hanneliuksen muistopuheet: Tapio Piirto 2001

Muut tarinaan liittyvät henkilöt:

Juho Heikinpoika Rein, s.29.9.1681 k.2.6.1751. Nimismies. Ravanderin edusmies. Pietari Yrjönpoika Seppälä, lautamies, s.29.6.1660 k.26.2.1747

Antti Pietarinpoika Hannuksela s. 10.1672 k. 23.2.1748. Priita Tuomaantytären lasten, Matin ja Priitan holhooja.

Hans Mattsson Berg, kauppias Kristiinankaupunki, s.1689 k.1756.

David Benedict Cneif, kauppias Vaasa

Jaakko Heikinpoika, räätäri k.1732

Jaakko Mikonpoika, seppä s. 10.4.1695

Antti Heikinpoika, renki s.10.1699

Kärjälautakunta

Syyskuun 11 päivänä vuonna 1731, sekä sitä seuraavina päivinä pidetyt vakituiset kihlakunnan kärjät, Ilmajoen kihlakunnan rahvaan keskuudessa, nimismiehen talossa. Läsna olivat seuraavat rehelliset miehet: Jaakko Kristonpoika Rinta-Nikkola, s.1665 k.19.05.1734. Rinta-Nikkolan isäntä 1688-1719.

Matti Jaakonpoika Iso-Kurikka (Kylmäjäyrä), k.09.01.1735, Iso-Kurikan isäntä 1703-32, Arvi Antinpoika Harja, s.05.1672 k.15.8.1743, Kauhajoen Harjan isäntä 1697-1718.

Kalle Heikinpoika Plosila, s.01.1658 k.04.02.1740. Kurikan Plosilan isäntä 1686-1725.

Taavetti Matinpoika Kylmäjäyrä, (Iso-Kurikka) s.1679 k.02.02.1760, (myös: Laurunen ja Vähä-Kurikka). Kirkkoväärti 1725, Iso-Kurikan isäntä 1733-48.

Mikko Erkinpoika Saarijärvi, s.11.02.1682 k.27.5.1770, Alavuden Saarijärven isäntä 1719-41.

Jaakko Matinpoika Uppa, s.24.02.1684 k.04.04.1758, Seinäjoen Upan isäntä 1709-41.

Taneli Heikinpoika Ilkka, s.05.1681 k.22.07.1751. Ilmajoen Ilkan isäntä 1718-1737. Matti Heikinpoika Rahko, k.1733. Rahkon is. 1709-33.

Hakupalat

Alpo Renko Ilmajoelta on kiinnostunut saamaan tietoja yhden pohjalaisen murren levinneisyydestä. Kysymys on ruuasta, nimeltään ”ROORI”, jota valmistettiin ”ROORIRAUDOILLA”. Nykyisin tämä herkullinen ruoka tunnetaan paremmin nimellä VOHFELI, jota valmistetaan VOHFELIRAUDOILLA. Ylistaron Untamalassa nimitys on tunnettu samoin Isossakyrössä ja Vähässäkyrössä. Roikkuupa näiden rivien kirjoittajalla semmoinen alkuperäinen kapistus ”hellanpellissä” ja nimitys on tuttu. Ilmajokisille sana on kuitenkin outo. Martti Kallion toimittamassa murren sanakirjassa ”Akkuna ja muita murren sanoja Laihialta”, kyseistä sanaa ei mainita, joka hieman kummastuttaa, koska Laihiallakin tunnetaan hyvin yksi variaatio tästä ruotsinkielestä lainatusta sanasta: ”ROORATA (määrätä – komennella).

Alpo Renkoa kiinnostaa myös saada lisätietoja Härmäläisen kirkonrakentajan Matti Hakolan mahdollisesta muusta rakennustoiminnasta. Olisiko mahdollista, että hän olisi rakentanut mm. tuulimyllyjä? Erityisen kiinnostavaksi asian tekee Isonkyrön Kotiseutumuseossa sijaitseva tuulimylly, joka on siirretty nykyiselle paikalleen Untamalan Kamariluomasta. Matti Hakolaan esivanhemmat kun olivat lähtöisin Untamalasta.

Kysymykset kirjasi: Matti Lehtiö

Tuomas Mikonpoika Putunen e. Saarijärvi s.1660 Alavudella, inännöi jonkin aikaa Alavuden Putulan taloa, muutti mahdollisesti n.1719 Isoonkyröön. Tieto Tuomaksen esi- ja jälkipolvista kiinnostaa

Kari Niemi, Mäntyrinte 3 G 25, 55800 IMATRA

Tapio Piirto

Isonvihan aikana Ilmajoen seurakunnasta Venäjälle vietyjä

Erityisluettelo niistä ryssien Ilmolan seurakunnasta viemistä lapsista, jotka vielä eivät ole palanneet.

Emäkirkolta

Carjala Abram Jacobsson

Taloisela Emanuel

Vuonna 1714 viedyt miehet (seuraavat neljä):

Jacob Jacobsson Kockoila

Rannan Anders Jacobsson

ibid. Michel Johansson

Smeden Jacob Andersson

Jouppusela Matts Mattsson

Kapteeni Mora...in viemät (seuraavat neljä, viejän nimi ei selviä mikrofilmiltä):

Peurala Margetha Hindrichsdotter

Ala Kauppila Samuel Isaachsson

Ladwa Röyskö Margeta Michelsdr.

Kouckari, Lijsa Walentinsdr.

Ollila Anna och Maria Thomasdotter, kapteeni

Jacob Wasilivitz Jalagin luokseen viemät

Cahmala Simon Danielsson

Ketelä Hindrich Andersson

Ladwa Loppi Johan Johansson

ibid. Matts Thomasson

noch Johan Hindrichsson

Keskiloppi Soldat hustr: Brita och dess son Johan, ovat luutnantti Mekinin luona

Röyskölä Margeta Andersdotter

Sichtola Bertill Mattsson

ibid. Esajas Sigfredsson, dess

Syster Maria

item Gabriel Esajasson

Peldoniemi Walborg Jöransdr

Jouppila Jacob Hinrichsson

ibid. Jacob Jöransson

Luoma Anders Hindrichsson

Saarijärwi Britha Erichsdotter

30. Pers:n

Kuricka Capell

Torckoila Jacob Mattsson

Liisa Mattsdotter

Lusala Johan och Bertill Bertillssonen

Tassila Simon Ersson

Mieto Britha Simonsdr

Koivula Susanna Mattsdr

Koskue Walborg Grelsdotter

Mandila Liisa Mattsdotter
Luopa Matts Mattsson
Pawola Matts Hindrichsson
Lewu Johan Mattsson
Petäjä Luoma Liisa Walentinsdr

13

Cauhajoki Capell

Frantzila Anders Jöransson
ibid. Hindrich Hindrichsson
Puckila Marthen Mattsson
Aro Matts Eliasson
Toiwacka Johan Johansson
Kocko Jacob Johansson
Rachkola Thomas, Mårthen och Hindrich
Hindrichs söner
Ickeläjärwi Gertrud Valentinsdr
Nummi Koski Matts Johansson
Koiwuniemi Brita Josephsdotter
Pendilä Jöran Mattsson och Maria Mattsdotter
Heickilä Jacob Erichsson samt
Liisa och Britha Erichsdotter
Möycky Margeta Andersdotter

18

Koko kirkkoläänistä yhteensä 61 henkilöä.

Ilmola d 26. Oct. A:o 1721

Jos. Steenbäck Min. Evang. in Ilmola

Nicolaus Prochman Min. Evang.

Keitä nämä viedyt olivat? Eri luetteloita vertailemalla näyttäisi noin puolelle viedyistä henkilöllisyys selviävän. Heistä neljä on aikuista ja loput vuosina 1693-1703 syntyneitä lapsia, joiden vanhemmat joko asuivat luettelossa nimetyissä taloissa tai heillä oli sukulaisuussuhteita sinne. Jäljelle jäävistä osaa voisi em. lähteiden valossa pitää Suur-Ilmajokisina, nimien perusteella kastettujen luetteloista löytyvinä, vaikka heidän vanhempansa eivät näyttäisikään asuneen talossa, josta heidät kerrotaan viedyiksi. Osalle viedyistä ei kuitenkaan ole löydettävissä mitään selitystä: he ehkä olivat seudulle kulkeutuneiden pakolaisten lapsia. Luettelosta ilmenevää talon nimeä tuleekin pitää vain paikkana, josta henkilöt vietiin, ei heidän tai heidän vanhempiensa asuinpaikkana.

Lähde: mikrofilmi FR 63.

Kuinka esivanhukseni toisensa saivat

Käräjäpöytäkirjoja tutkimalla voi löytää mielenkiintoista lisää esivanhempiensa ja heidän aikalaisensa elämästä. Yleensä käräjätuissa on esillä monenkirjavia tapauksia, kuten tappeluita, tulipaloja, niittyriitoja, haureusrikkomuksia ja useasti tutkijalle antoisia perintöriitoja.

Esittämäni tarina kuvaa kuitenkin nuorten ihmisten suhteita ja sen seurauksia.

Ilmajoen talvikäräjillä, vuonna 1731, oli esillä tapaus, jossa käsiteltiin esivanhempieni, Matti Heikinpoika Reinikan ja Valpuri Jaakontytär Hakunin, yhteisen taipaleen alkua.

Nimismies Juho Rein esittelee Matti Heikinpoika Reinikan Kurikan kylästä ja Valpuri Jaakontyttären samasta kylästä, jotka vapaaehtoisesti myöntävät, että he yhteisessä palveluksessaan naisen äidin veljen Jaakko Saaren luona, helluntain aikaan olivat alkaneet olla lihallisessa kanssakäymisessä toistensa kanssa ja tätä jatkaneet niin, että Valpuri Jaakontytär miehestä oli tullut raskaaksi ja syyskuun lopussa synnytti lapsen.

Nyt on saapuvilla renki Jaakko Harjunpää Teuvalta Närpiön kärjäkunnasta ja hän kertoo, että helluntain aikaan vuonna 1730 Matti Kurikan ja Jaakko Saaren läsnä ollessa kädenpuristuksella kihlautui Valpuri Jaakontyttären kanssa ja antoi hänelle 2 karoliinia kihloiksi. Silloin ei tämä ilmaissut jo olevansa Reinikasta raskaana, jota tämä ei myöskään voinut oivaltaa, koska ei ollut tämän kanssa maannut tai sekaantunut ollut, jonka hän valalla voi vannoa.

Jaakonpäivän aikaan vuonna 1730 tuli Valpuri Jaakontytär hänen luokseen ja palautti mainitut 2 taaleria, sekä antoi hänelle sen lisäksi 4 kyynärää kangasta sovitteluksi ja pyysi anteeksi, että on hänet pettänyt. Tämän vuoksi ei mies enää tätä halua omakseen, vaan peruu kihlauksen ja vaatii kulujen maksamista.

Valpuri Jaakontytär, Jaakko Saari ja Matti Kurikka myöntävät, että kihlaus Harjunpään ja Valpurin välillä tapahtui kuten kerrottu ja Matti Kurikka ja Jaakko Saari eivät usko heidän toisiinsa sekaantuneen, koska mies lähti heti pois ja Valpurilla ei näyttänyt olevan halua tätä lähestyä.

Sekä Valpuri Jaakontytär, että Jaakko Harjunpää valahtoisesti vakuuttavat, että he eivät vähäkään ole toisiinsa sekaantuneet.

Reinikka kertoo, että Valpuri Jaakontytär hänen pyynnöstään palautti Harjunpään lahjat ja pyysi häneltä anteeksi. Tämän Valpuri myöntää, sekä lisää, ettei Reinikka ole puhunut ennen mitään avioliittoaikeista hänelle, ennen kuin oli lahjat palauttanut, silloin Reinikka lupasi hänet naida. Tämän hän vakuutuksin vahvisti.

Reinikka antoi Harjunpäälle kuluista sovinnoksi 4 taaleria kuparirahassa ja selvitti, että nyt hän ottaa Valpuri Jaakontyttären vaimokseen. Täten asia nyt raukeaa ja Reinikka korkea-arvoiselle rovasti Andreas Menanderille aikomuksensa tässä asiassa vielä lisäksi ilmoittaa.

Valpuri oli jo lupautunut Jaakko Harjunpäälle ja heidän välinen sopimus oli vahvistettu kädenpuristuksella, todistajien läsnä ollessa. Kämmenen lyöntiähän käytetään vieläkin, esimerkiksi kauppaa päätettäessä. Tällainen sopimus on ollut sitova ja siksi sen purkamiseksi on jouduttu menemään käräjille. Harjunpää saa hyvityksen ja luopuu osaltaan avioliittolupauksesta.

Erikoista asia päättämässä on se, ettei niin sanotusta salavuoteudesta langettu Matille ja Valpurille rangaistusta laisinkaan. Useasti vastavissa tapauksissa saivat osapuolet huomattavat sakkorangaistukset esiaviollisista suhteista ja sen lisäksi, vielä jonakin sunnuntaina, piti heidän seisoa häpeäpenkissä kirkossa, sekä suorittaa julkinen synnintunnustus. Mahdollisesti tähän tapaukseen on liittynyt lieventäviä asianhaaroja, jotka tästä eivät ilmene. Oikeudelle riittää, kun Matti lupaa Valpurinsa naida ja ilmoittaa aikeensa rovasti Mananderille.

Tällaisen tarinan löytyminen on omalle tutkimukselle aarre ja se osoittaa myös kuinka pienistä sattumista oman syntymän mahdollisuus on vuosisatojen virrassa muotoutunut.

Henkilöistä:

Matti Heikinpoika oli Ala-Reinikan isäntänä oli vv.1736-68 ja hänen ensimmäisenä vaimonaan Valpuri Jaakontytär.

Matti syntyi 9.1708 Reinikan talossa ja hänen vanhempansa olivat Reinikasta Heikki

Tanelinpoika ja Valpuri Antintytär. Hän meni, vaimonsa kuoleman jälkeen, vielä uudelleen naimisiin Liisa Simontyttären kanssa ja kuoli 24.8.1796 kunnioitettavassa 87 vuoden iässä.

Matin ensimmäinen puoliso Valpuri Jaakontytär syntyi 21.4.1704 Hakunissa ja hänen vanhempansa olivat Jaakko Erkinpoika ja Raakel Heikintytär. Hän kuoli 13.7.1763 59 vuoden iässä.

Jutussa kuvattu esikoinen, Matti, syntyi 12.9.1730 ja päätyi sotilaaksi. Hänen kohtalostaan ei ole varmaa tietoa, mutta ilmeisesti kohtasi aikaisen kuoleman.

Tiedossa olevat lapset:

19.09.1730	Matti	
10.03.1732	Maria	
23.01.1735	Susanna	
05.02.1737	Taneli	kuoli 10.03.1737
14.03.1738	Inkeri	kuoli 01.09.1738
25.07.1739	Jaakko	kuoli 04.10.1739
15.04.1741	Inkeri	
01.02.1745	Juho, talon seuraava isäntä	
20.07.1747	Heikki	kuoli 09.07.1748

Lähteet:

Pöytäkirja Ilmajoen talvikäräjiltä 1731, Kurikka syntyneet ja kuolleet

Jouko Niemelä

Kuortaneen Heikkilän sukua vanhassa Ilmajoen pitäjässä ja Kyrönmaalla

Peräseinäjoen Viitalankylän Vuolteen ja Viitalan talojen ensimmäiset asukkaat

Valentin Juhonpoika oli ostanut v.1675 Ilmajoen Seinäjoen kylästä Hallilan uudistalon 70 taalarilla Sippo Yrjänänpojalta, mutta *”hän kovan ajan vuoksi häytyi lähtemään”* sieltä.¹⁾ Valentin oli nyt taloton ja hän muutti takaisin entiseen kotitaloonsa Ilmajoen Rinta-Röyskölään veljenpoikansa luokse perheineen asumaan.²⁾ Valentinin veli Olli Juhonpoika oli ollut Rinta-Röyskölän isäntänä vv.1663–83 ja veljenpoika Juho Ollinpoika oli Rinta-Röyskölän isäntänä Valentinin ollessa siellä noin vuoteen 1695.³⁾

Rinta-Röyskölässä oli isäntänä ennen Olli Juhonpoikaa Juho Knuutinpoika, joka oli Ollin ja Valentinin isä. Juhon isä oli puolestaan Knuutti Erkinpoika Rinta-Röyskölä, joka oli kotoisin Seinäjoen Upasta. Knuutin isä oli Upan isäntä Erkki Niilonpoika.⁴⁾

Valentin ryhtyi noin v.1695 uudelleen uudisraivaajaksi Seinäjoen kylässä. Raivio sai nimekseen Vuolle, jota aluksi myös Koivistoksi kutsuttiin. Valentinin perhe käsitti vaimon Liisa Tuomaantyttären ja neljä lasta.⁵⁾

Lapsista vanhin Petronella asui kotona, vaikka avioitui vuonna 1708 vähäkyröläisen Antti Mairon kanssa. Petronella kuoli lapsettomana v.1724 kotonaan ja puoliso Antti oli mahdollisesti kuollut jo aikaisemmin. Toinen lapsista Taneli asui kotona, vaikka avioitui v.1697 Aune Erkintytär Heikkilän kanssa. Aune oli kotoisin Kuortaneen Heikkilästä. Koko Aunen perhe muutti noin v.1698

Vuolteelle.⁶⁾ Taneli seurasi isäänsä talon isäntänä pian talon perustamisen jälkeen.

Kolmannesta lapsesta Joosepista tuli uudisraivaaja. Hän sai Viitalan uudistalon raivausluvan v.1707 Ilmajoen syyskäräjillä.⁷⁾ Viitalan talo nousi aivan Vuolteen talon lähelle. Jooseppi avioitui vuonna 1699 veljensä Tanelin vaimon sisaren Maria Erkintyttären kanssa. Joosepin avioliitto oli lapseton ja lanko Heikki Erkinpoika Heikkilä muutti myös asumaan Viitalaan ja jatkoi talon viljelyä Joosepin kuoltua v.1737. Heikki Erkinpojan puoliso oli Anna Simunantytär Kirkon-Kokkola Ilmajoelta, jonka vanhemmat olivat Simuna Mikinpoika Kirkon-Kokkola ja Marketta Tuomaantytär.

Pappi kirjoitti Joosepin kuolemasta Peräseinäjoen kuolleitten luetteloon seuraavasti: *”Jooseppi Valentininpoika, joka asui Viitalan talossa, jonka hän raivasi metsästä ja suosta. Hänen silmiensä valo pimeni lopuksi kokonaan ja hänen pitkälinen sairautensa päättyi ikävöityyn kuolemaan ja hänelle pidettiin ruumissaarna hautaan laskettaessa”*

Neljäs Valentin Vuolteen lapsista oli Anna, joka asui kotona ja kuoli naimattomana halvaukseen.

Valentin Juhonpoika Vuolteen perhetaulu:

Valentin Juhonpoika Vuolle, Rinta-Röyskölä, uudisraivaaja, tilallinen, s.1637, k.1715 Peräseinäjoki, isä, Juho Knuutinpoika Rinta-Röyskölä

pso Liisa Tuomaantytär, s. 1641, k. 2.2.1711
Peräseinäjoki

Lapset: (Syntyneet Ilmajoella ja kuolleet Peräseinäjoella)

Petronella s.00.01.1684 k.00.00.1724

pso 21.12.1708 Ilmajoki, Antti Mairo Vähäkyrö

Taneli s.00.01.1670 k. 14.01.1748

Katso oma perhetaulu

Jooseppi s.00.04.1672 k 25.06.1737

Viitalan uudistalon perustaja

pso 26.2.1699 Ilmajoki, Maria Erkin tytär Heikkilä,

s.4.1671 Kuortane, k. 8.3.1752 Peräseinäjoki

Anna s.00.00.1678 k. 28.02.1739

Kuortaneen Heikkilät Ilmajoella ja Kyrönmaalla

Kun Taneli Valentininpoika avioitui v.1697 Aune Erkin tytär Heikkilän kanssa, Aunen perhe muutti myös asumaan Vuolteelle. Perhe käsitti äidin Liisa Joosepintyttären ja hänen neljä lastaan. Isä Erkki Heikinpoika Heikkilä Kuortaneelta oli kuollut jo aikaisemmin. Aunen sisar Maria Erkin tytär oli avioitunut Jooseppi Vuolteen kanssa v.1699 ja heistä tuli Viitalan uudistalon perustajat. Aunen veli Heikki Erkinpoika muutti Vuolteelta asumaan Viitalaan, kun Joosepilla ei ollut lapsia, ja Heikistä tuli myöhemmin Viitalan isäntä.

Aunen toinen veli Mikki Erkinpoika asui myös Vuolteella, mutta pestautui sotamieheksi ja osallistui suureen pohjan sotaan Pohjanmaan Jalkaväkirykmentissä. Vuosien 1706–14 rippi kirjassa Vuolteen talossa on merkintä, että Mikki on kruunun palveluksessa (*är i cronans tien(st)*). Mikille syntyi lapsi Vappu Jouppilan talossa 12.3.1713 Johanna Klemetintyttären kanssa. Johanna Klemetintytär kuoli Jouppilassa v.1715.

Etelä-Pohjanmaan Historiassa mainitaan, että Mikki oli tappanut vuonna 1715 Ruoveden rajoilla venäläisen rengin, jotta tämä ei olisi kyennyt ilmiantamaan häntä.⁸⁾ Mikki Erkinpoika Trana osallistui karoliinien kuolonmarssiin Norjan tuntureilla v.1719 ja sotilaskatselmuksessa 13–14.10.1719 Själevadin pitäjässä Ängermanlandissa Ruotsissa Mikki sai vapautuksen armeijasta. Mikki oli palelluttanut puolet oikeasta jalkaterästä ja vasemman jalan isovarpaan jänne oli vaurioitunut.⁹⁾ Vapauduttuaan armeijasta Mikki muutti Isoonkyröön, jossa avioitui 1724 Palonkylässä leski Maria Erkin tytär kanssa 24 p:nä kesäkuuta. Maria Erkin tytär kuoli seuraavan vuoden keväällä 54-vuotiaana ja avioliitto jäi

luonnollisista syistä lapsettomaksi.

Mikki Trana avioitui 10.10.1725 Sofia Tuomaantytär Reinin kanssa ja heille syntyi neljä lasta, joista ainakin Juho eli aikuiseksi ja oli isäntänä Isonkyrön Pollarissa avioituttuaan Petteri Pollarin tyttären Helenan kanssa. Tähän aikaan Mikki hankki elantonsa räätälinä asuen Pernulassa Pollarin talon maalla. Vuodesta 1735 lähtien Mikki alkoi saada sotilaseläkettä palveluksestaan armeijassa.¹⁰⁾ Sofia Reini kuoli v.1754 ja Mikki otti vielä neljännen vaimon, Susanna Erkin tytär, samana vuonna. Mikki Erkinpoika Trana, ennen Vuolle, ennen Heikkilä, kuoli 11.11.1770 88-vuotiaana Isossakyrössä Palhojaisten kylässä. Erkki Heikinpoika Heikkilällä oli viides lapsi Liisa, joka oli syntynyt -9.1679 ja joka oli avioitunut Matti Kreinpoika Kihniän kanssa. Liisa oli Kihniän talon miniä ja emäntä.¹¹⁾

Erkki Heikinpoika Heikkilän perhetaulu:

Erkki Heikinpoika Heikkilä, k. ennen v.1706

pso Liisa Joosepintytär

Lapsia: (syntyneet todennäköisesti Kuortaneella)

Maria s.00.04.1671 k.08.03.1752

Peräseinäjoki

Pso 26.2.1699 Ilmajoki Jooseppi Valentininpoika Viitala, ennen Vuolle, s. -.4.1672 Ilmajoki, k. 25.6.1737 Peräseinäjoki, vanhemmat: Valentin Juhonpoika Vuolle ja Liisa Tuomaantytär

Aune s.00.04.1674 k.22.03.1749

Peräseinäjoki

Pso 1697 Ilmajoki Taneli Valentininpoika Vuolle, s. -.1.1670 Ilmajoki, k. 14.1.1746 Peräseinäjoki, vanhemmat Valentin Juhonpoika Vuolle ja Liisa Tuomaantytär

Liisa s.00.09.1679 k.25.05.1749

Peräseinäjoki

Pso Matti Kreinpoika Kihniä, s. -.6.1681 Ilmajoki, k. 3.1.1750 Peräseinäjoki, vanhemmat Kreki Jaakonpoika Kihniä ja Maria Jaakontytär, ennen Yli-Antila

Mikki s.00.001682 k.11.11.1770 Isokyrö

Sotilasnimeltään Trana, katso erillinen perhetaulu

Heikki s.00.08.1683 k.26.12.1745

Peräseinäjoki

Peräseinäjoen Viitalan isäntä.

pso 8.11.1711 Ilmajoki Anna Simontytär Kirkon-Kokkola, s. 12.4.1689 Ilmajoki, k. 26.7.1783

Peräseinäjoki, vanhemmat Simo Mikonpoika Kirkon-Kokkola ja Marketta Tuomaantytär

Mikki Erkinpoika Tranan ennen Heikkilä perhetaulu:

Mikki Erkinpoika Trana, s.1782 tod. näk. Kuortane, k. 11.11.1770 Isokyrö, vanhemmat Erkki Heikinpoika Heikkilä ja Liisa Joosepintytär pso 1 Johanna Klemetintytär, s.1664, k.1715 Ilmajoki

pso 2 24.6.1724 Isokyrö Maria Erkintytär, s. 1660, k. 3.4.1725 Isokyrö,

pso 3 10.10.1725 Isokyrö Sofia Tuomaantytär Reini, s. 1692, k. 18.1.1754 Isokyrö, isä Tuomas Heikinpoika Reini

pso 4 18.1.1754 Isokyrö Susanna Erkintytär

Lapsia:

Ensimmäisestä aviosta Ilmajoella:

Vappu s.12.03.1713

Kolmannesta aviosta Isossakyrössä:

Jaakko s.10.07.1726

Erkki s.09.03.1728

Juho s.24.12.1729

pso 4.12.1748 Isokyrö Helena Petterintytär Pollari

Liisa s.11.01.1733

Lapsista Jaakko, Erkki ja Liisa kuolivat todennäköisesti lapsina.

Valentin Juhonpoika Vuolteella oli neljä lasta, joista ainoastaan Tanelilla oli vuorostaan lapsia. Niitä syntyikin kolmesta. Kaksi ensimmäistä ja neljäs lapsi kuoli lapsena tai nuorena Vuolteella. Kolmas lapsi oli Maria, joka avioitui ilmajokelaisen Iisakki Jaakonpoika Lahden kanssa ja näin hänestä tuli Lahden emäntä. Viides lapsi oli Kaisa, joka avioitui isokyröläisen Jaakko Jaakonpoika Knuutilan kanssa. Kaisalle ja Jaakolle syntyi kahdeksan lasta, joista vain kolme eli aikuisikään. Antti-niminen poika jatkoi Knuutilan isäntänä isänsä jälkeen.

Taneli Vuolteen kuudes lapsi oli Heikki, joka avioitui ilmajokelaisen Liisa Yrjöntytär Nahkaluoman kanssa. Heikki seurasi isäänsä Vuolteen isäntänä ja toimi lautamiehenä. Seitsemäs Tanelin lapsista, Jooseppi, pääsi isännäksi Seinäjoen Yli-Marttilaan avioiduttuaan Aune Juhontytär Yli-Marttilan kanssa.

Taneli Vuolteen lapsista kolme meni Vaasan triviaalikouluun.¹²⁾ Vanhin heistä oli Matti, joka koulun jälkeen avioitui jalasjärveläisen Maria Matintytär Luopajärven kanssa ja josta tuli Luopajärven vävy ja isäntä. Yhdeksäs lapsi oli Priita, joka oli sokea. Hän oli piikana Isonkyrön Knuutilassa sisarensa luona. Toinen Vaasan

koulussa ollut lapsi oli Abraham. Yhdestoista lapsi oli Taneli, joka todennäköisesti kuoli lapsena. Kahdestoista lapsi oli Erkki, joka kävi myös Vaasan koulua. Hänen myöhemmistä vaiheistaan ei ole muuta tietoa kuin, että hän käytti ainakin osittain Vesterberg-nimeä.¹³⁾ Viimeinen Taneli Vuolteen lapsista oli Esajas, joka kuoli kotonaan 22-vuotiaana.

Taneli Vuolteen lapsikatraasta riitti tällä tavoin lapsia melkein kaikkiin Suur-Ilmajosta myöhemmin eronneisiin pitäjisiin ja Vuolteen suku on täten laajalti levinnyt koko Etelä-Pohjanmaalle.

Taneli Vuolteen perhetaulu:

Taneli Valentinpoika Vuolle s.00.01.1670 Ilmajoki, k.14.01.1746 Peräseinäjoki

Talollinen

pso vih..1697 Ilmajoki

Aune Erkintytär Heikkilä, s.00.04.1674 Kuortane, k. 22.03.1749 Peräseinäjoki

Lapset (syntyneet Peräseinäjoella)

Antti s.00.06.1698 k.1721 Peräseinäjoki

Juho s.01.12.1699 k.1707 Peräseinäjoki

Maria s.12. 01.1701 k.9.2.1750 Ilmajoki

Ilmajoen Lahden emäntä

Pso Iisakki Jaakonpoika Lahti, s. 12.8.1703 Ilmajoki, k.9.12.1785 Ilmajoki. Vanhemmat

Jaakko Jaakonpoika Lahti ja Liisa Matintytär

Liisa s.10.10.1702 k.1712 Peräseinäjoki

Kaisa s.13.02.1704 k.19.02.1764 Isokyrö

Isonkyrön Ventälän kylän Knuutilan emäntä, kts. erillinen perhetaulu.

Heikki s.13.01.1706 k.06.03.1794

Peräseinäjoki

Vuolteen isäntä

pso Liisa Yrjänäntytär Nahkaluoma, s.4.10.1707 Ilmajoki, k.10.2.1789 Peräseinäjoki, vanhemmat

Yrjö Tuomaanpoika Nahkaluoma, e. Krekola ja Agata Yrjöntytär Luopa.

Jooseppi s.17.10.1707 k.04.02.1756 Seinäjoki

Seinäjoen Yli-Marttilan isäntä

pso Aune Juhontytär Yli-Marttila, s.29.9.1721 Ilmajoki, k.2.5.1775 Seinäjoki, vanhemmat

Juho Matintytär Yli-Marttila ja Susanna Heikintytär.

Matti s.06.01.1709 k.16.10.1795 Jalasjärvi

Jalasjärven Luopajärven talon isäntä

pso 17.12.1735 Jalasjärvi Maria Matintytär Luopajärvi, s.20.3.1719 Jalasjärvi, k.11.5.1801

Jalasjärvi, vanhemmat Matti Erkinpoika Luopajärvi ja Anna Pietarintytär Seppälä

Priita s.26.08.1710

Piikana sisarensa luona Knuuttilassa
Abraham s.03.12.1711
Mainitaan Vaasan Triviaalikoulussa
Taneli s.02.06.1713 k. pienokaisena
Erkki s.20.11.1714
Mainitaan Vaasan Triviaalikoulussa
Esajas s.00.03.1719 k.19.03.1741
Peräseinäjoki

Kaisa Knuuttilan, ennen Vuolle, perhetaulu:
Kaisa Tanelintytär Knuuttila, e. Vuolle, s.
23.2.1704 Peräseinäjoki, k. 19.12.1764 Isokyrö
pso vih.1.7.1727 Ilmajoella Jaakko Jaakonpoika
Knuuttila, s. 1705 Isokyrö, k. 21.3.1781 Isokyrö
Lapsia: (Syntyneet ja kuolleet Isossakyrössä)
Maria s.19.12.1727
pso vih.21.5.1746 Isokyrö Juho Heikinpoika
Kontsas

Johanna s.07.11.1729 k.02.02.1796
pso vih.8.4.1750 Isokyrö Juho Simonpoika Perttula
Abraham s.25.02.1732
pso vih.1.6.1755 Isokyrö Maria Yrjänäntytär
Penttala, s. 9.10.1736 Isokyrö
Iisakki s.00.00.1736
pso vih.13.6.1764 Susanna Kallentytär Pukkinen
Antti s.22.11.1737 k.18.07.1780
Kotitalonsa seuraava isäntä
pso1 vih. 7.2.1768 Maria Matintytär Sippola, s.
20.6.1750 Isokyrö, k. 3.5.1772 Isokyrö,
vanhemmat: Matti Sippola ja Maria Juhontytär
pso2 vih.7.2.1773 Sofia Jaakontytär Renko
Kaisa s.21.11.1740 k.20.12.1740
Susanna s.12.01.1742 k.12.01.1742
Mikki s.29.09.1743 k..04.10.1743
Jaakko s.17.03.1745 k.14.06.1746
Liisa s.24.03.1747 k.12.08.1747

Lähteet:

Eri seurakuntien kirkonkirjat
Etelä-Pohjanmaan historia osa IV
Kankaanpää Matti J, Suuri Pohjansota, Isoviha ja suomalaiset, Virrat 2001
Kuurtanes-Seuran sukulehti 3 2001
Lehtiö Matti, Sofia Tuomaantytär Reini, Juuret Kyröössä 3/2000
Liakka, Sarvela, Ilmajoen pitäjä, Vaasa 1986
Niemelä Tapio, Tutkimukset Vuolteen suvusta
Pohjanmaan rykmentin katselmusrulla 13 – 14 lokakuuta 1719, KA mf 55029
Suomen asutuksen yleisluettelo, Ilmajoki
Wanne Olavi, Liber Scholae Wasensis, Helsinki 1947

Lähdeviitteet:

- 1) Ilmajoen Pitäjä, s. 215, Ilmajoen henkikirja 1675 - SAY
- 2) Ilmajoen Rinta-Röyskölän rk 1694 –
- 3) Ilmajoen Pitäjä, täydennysosa, s. 70
- 4) Ilmajoen Pitäjä, s. 210
- 5) Ilmajoen henkikirja 1695 – SAY
- 6) Kuurtanes-Seuran sukulehti, s. 37, taulu 104, Vuolteen ja Viitalan henkikirjat ja rippikirjat.
Aune Erkintytär Heikkilän perhe esiintyy Kuortaneen henkikirjassa 1675 – 1686. Sama perhe esiintyy Vuolteen henkikirjassa 1699 – ja Vuolteen rk:ssa 1706 -, jolloin Vuolteella on äiti Liisa Joosepintytär ja lapset Heikki Erkinpoika, Mikki Erkinpoika, Maria ja Aune Erkintytär. Että Maria on myös samoja sisaruksia, näkyy Viitalan rk:stä 1732 - ja henkikirjasta 1709 - . Niissä Marian puolison Joosepin langoksi mainitaan Heikki Erkinpoika.
- 7) Ilmajoen pitäjä, s. 218
- 8) EP:n historia osa 4, s. 194
- 9) Katselmusrulla 1719
- 10) Kankaanpää, s. 420
- 11) Matti Kreinpoika Kihniän ruumissaarna
- 12) Wanne, s. 24, 27, 43
- 13) Ilmajoen rk 1752

Nurmon Jaskarit Kyrönmaalla

Nurmosta Laihialle

Nurmosta, Nurmonjoen länsipuolella, jonkin matkaa nykyisestä kirkonkylästä alajuoksulle päin sijaitsee Jaskarin talo, josta tavataan ensimmäiset maininnat jo vuonna 1544 ja joka on yksi Nurmon vanhimpia taloja. Vuosina 1618–39 taloa isännöi Juho Mikinpoika, joka mahdollisesti oli taloa v. 1575–83 hallinneen Mikki Simunanpojan poika.

Juho Mikinpojalla oli kaksi poikaa, Sippo ja Matti, joista Siposta tuli Jaskarin seuraava isäntä, kun taas Matti päätyi vävyksi Laihian Suorttilan kylään.

Suorttilan kylä sijaitsee Laihianjoen varrella noin 2,5 kilometriä Laihian kirkonkylästä yläjuoksulle päin, joen itäpuolella. Kylässä oli neljä taloa: Naskali, Suortti, Latva ja Hinssa, jotka sijaitsivat perätysten jokirannasta katsottuna. Matti Juhonpojan asuinpaikaksi tuli Hinssa. Laihialle Matti Juhonpoika toi mukanaan myös vanhan kotitalonsa nimen, ja Hinssaa kutsuttiinkin hänen ja hänen poikansa Simunan aikana Jaskari-nimellä, mutta sitten vanha nimi kuitenkin palautui uudelleen talon nimeksi.

Matti Juhonpoika Jaskarilla oli kaksi poikaa: Simuna ja Yrjänä, joista Simunasta tuli – kuten jo mainittiin – isänsä jälkeen Hinssan isäntä. Juhon toinen poika, pitäjänräättäri Yrjänä Matinpoika oli aviossa Laihian pitäjän Käyppälän kylän Konsterin tyttären kanssa. Käyppälän kylä sijaitsee Suorttilan kylästä seuraavana Laihianjokea ylöspäin edetessä. Konsterin talo oli siihen aikaan leskiemännän hallinnassa ja sen manttaaliluku oli 1¼. Vuoden 1689 käräjille Yrjänä Jaskari anoi talon jakamista, joka tapahtuikin, ja Yrjänälle lohkaistiin Konsterista ½ manttaalin osuus ja hän rakensi oman uudistalonsa Konsterin taakse noin 100 metriä jokirannasta. Koska Yrjänästä käytettiin edelleen Jaskari nimeä, oli luonnollista, että se siirtyi myös hänen isännöimänsä talon nimeksi, ja näin jäi Jaskari nimi pysyvästi elämään laihialaisena talonimenä ¹⁾

Nurmosta Jaskaria isännöimään jääneellä Sippo Juhonpojalla oli myös ainakin kaksi poikaa, Matti ja Elias, joista Matti isännöi Jaskaria vv.1675-89. Veli Eliaksen lapsista tytär Maria mainitaan Lapuan rippikirjassa muuttaneen Isoonkyröön. Häntä ei ole onnistuttu

paikallistamaan siellä. Eliaksen pojan Antin kohdalla rippikirjassa on maininta ”Laihialle” ja Laihialta Antti löytyykin. Kulkunsa Antti Eliaanpoika suuntasi Laihialla luonnollisesti sukulaistensa luo Suorttilaan.

Meille ennestään tutussa Laihian Suorttilan kylän Hinssan lähinaapurissa Suorttin talossa oli Antti Eliaanpojan Laihialle saapuessa nuori leskeksi jäänyt miniämäntä, Maria Jaakontytär, joka oli avioitunut Juho Tuomaanpoika Suortin kanssa 25.3.1715. Syntyisin Maria Jaakontytär oli Laihian Miettylän kylän Kahrasta. Kun avioliittoa oli kestänyt vähän yli vuosi, Juho Suortti kuoli 8.7.1716 ja Maria jäi kahdestaan vajaan vuoden ikäisen Tuomas pienokaisen kanssa. Eipä aikaakaan, kun leskeksi jääneelle Marialle ilmestyy kosija, Antti Eliaanpoika Jaskari Nurmosta.

Suorttissa Antti Eliaanpoika isännöi vuoden 1740 kevättalveen saakka, jolloin hän jättää talon poikapuolelleen ja talon itseoikeutetulle perijälle, vaimonsa Marian pojalle tämän ensimmäisestä avioliitosta, Tuomas Juhonpoika Suortille. Laihian muuttaneiden luettelossa Antin ja hänen perheensä muuttopäiväksi on merkitty 6.4.1740 ja muuttosuunnaksi Isokyrö.

Laihialta Isoonkyröön

Isoonkyrön Lehmäjoen kylässä sijaitsee Sepänmaan talo, jonka viljelyolosuhteet eivät vielä 1700-luvun alussa olleet vakiintuneet. Ennen isoavihaa talon ohjaksissa olleella Heikki Sepänmaalla oli ollut kyllä kaksi poikaa: Jaakko ja Iisakki. Jaakko yritti viljellä muutaman vuoden Sepänmaata, mutta muutti sitten perheineen Orisbergin ruukin alueelle toivoen löytävänsä siellä paremmat elinolosuhteet. Jaakon veli Iisakki taas eritti isännöidä Lehmäjoen Nikulaa, mutta jouduttuaan jättämään talon oleili sisarpuolensa luona Palonkylässä. Sepänmaan talo mainitaan autiona v.1727–32. Seuraava yrittäjä Sepänmaassa oli alavutelainen Matti Putunen, joka asui taloa vuoteen 1740 saakka, muuttaen sen jälkeen Laurolan kylän Tanttarin talon isännäksi lankomiehensä jälkeen. Matti Putusen seuraaja Sepänmaassa oli Antti Jaskari perheineen, jonka suvun hallintaan Sepänmaan talo näyttää sitten vakiintuneen pidemmäksi aikaa.

1) Nurmon Historia I:ssä mainitaan virheelliseksi Laihian Jaskarin olevan lohkaistun Hinssasta.

Antin ja Marian perhetaulu (lisätiedot tervetulleita):

Antti Eliaksenpoika s.1692 k.23.4.1758
Syntynyt Nurmon Jaskarissa. Laihian Suortin isäntä n. 1719–40. Lopuksi Isonkyrön Sepänmaan isäntä
pso *Maria Jaakontytär* s. 1691 k. 3.4.1766
o.s. Kahra Laihian Miettylästä.

Lapsia:

Matti s.05.10.1719

pso 22.6.1746

Susanna Erkintytär Karhu, s. 1717 Lehmäjoki
Matin puoliso Susanna oli syntyisin Lehmäjoen Karhusta, taloa Isonvihan aikana isännöineen Erkki Karhun tytär. Perhe asuu ensiksi Sepänmaassa, mutta muuttaa sen jälkeen Karhuun.

Susanna s. 00.12.1720

Katoaa talosta vuonna 1747, sen jälkeiset vaiheet tuntemattomat.

Antti s. 00.00.1729

pso 25.4.1754

Kaisa Iisakintytär Kirppu, s. 30.6.1724

Antista tuli Sepänmaan seuraava isäntä. Kaisan syntyperä esitellään artikkelin päätteeksi.

Liisa s. 06.10.1730 k. 10.03.1741

Maria s. 25.03.1732

pso 24.02.1754

Antti Matinpoika Heiri Hiiripelto, Vähäkyrö
Maria oli Antti Heirin II puoliso, ja ainakin kaksi heidän lapsistaan avioitui myöhemmin.

Anna s. 25.07.1737 k. 11.10.1737

Iisakki s.1738 (Rippikirjassa mainittu syntymäaika ilmeisesti väärä)

Asuu kotona vielä 1771, sen jälkeiset vaiheet tutkimatta.

Vappu s. 20.12.1738

pso 21.6.1716

Matti Jaakonpoika Räv s. 1739, sotamies, ruotu no 25; vaiheet tutkimatta.

Aune s. 00.01.1739 k. 10.03.1741

Kaisa Iisakintytär Kirppu

Aluksi saattaa tuntua siltä, että artikkelin kirjoittaja eksyy aiheessa alkaessaan selvittää perin pohjin Antti Sepänmaan vaimon taustoja. Näin ei ole kuitenkaan kokonaan asian laita.

Antin Sepänmaan puolison Kaisa Kirpun vanhempien etsintä oli kylläkin hankala tehtävä, sillä hänet on merkitty syntyneeksi rippikirjassa Ylistarossa vuonna 1726, mutta Ylistarosta ei löydy ainoatakaan sopivaa Kaisa Iisakintytärtä v.

1725–27. Kun Antti ja Kaisa avioituvat, on Kaisa merkitty asuvaksi Isonkyrön Palhojaisten Förstissä, jossa häntä kuitenkaan ei mainita. Tällä perusteella Kaisan vanhempien selvittäminen näyttää siten perin vaikealta tehtävältä.

Ratkaisu ongelmaan löytyy jälleen kerran tutkimalla Antin ja Kaisan lasten kummeja. Asiaa helpottaa myös se, että Kaisan isännimi Iisakki on kohtuullisen harvinainen Isossakyrössä ja Ylistarossa.

Antin ja Kaisan lasten kummeina on useampaankin otteeseen henkilöitä, joiden isännimi on Iisakki ja jotka asuvat Isossakyrössä. Tarkasti rippikirjoja tutkimalla kaikki kummeina esiintyvät Iisakki-nimisen miehen lapset voidaan paikantaa Palonkylän Luoman taloon, jossa v. 1734–39 rippikirjassa mainitaan piit Kaisa ja Margareta Iisakintytär ja renki Jaakko Iisakinpoika. Samat henkilöt löytyvät seuraavastakin rippikirjasta v. 1740–54, josta löytyy heidän lisäksi itsellinen Liisa Matintytär ja hänellä poika Iisakki Iisakinpoika. Edelleen seuraavassa rippikirjassa v. 1755–74 löydämme vieläkin osan heistä, nyt syntymäajoilla varustettuna: Jaakko Iisakinpoika s.1727 Ylistarosta, Iisakki Iisakinpoika s.1734, Margareta Iisakintytär s.1729 ja äiti Liisa Matintytär s.1685 Ylistarossa. Näyttää siis siltä, että Luoman talossa asui pidemmänaikaa peräti viisi sisarusta ja heidän äitinsä. Antti Sepänmaan puoliso Kaisa oli yksi heistä. Lisäksi ainakin puolet heistä on merkitty syntyneeksi Ylistarossa. Viisi lasta ja äiti on sellainen tietomäärä, että sillä perusteella oikean perheen luulisi löytyvän, kuten tapahtuikin.

Tutkimalla kaikki Ylistarossa 1720–30-luvuilla eläneet Iisakit selviää, että lasten isä ja Liisa Matintyttären puoliso oli Iisakki Heikinpoika Kirppu Topparlasta. Samalla paljastuu, että Kaisan oikea syntymäaika oli 30.6.1724 eikä vuosi 1726, kuten Isonkyrön seurakunnan rippikirjaan on merkitty. Näillä tiedoilla löydämme myös Iisakin ja Liisan vihkimerkinnän, joka on loppuvuosi 1723, ja samainen tieto kertoo Liisan olleen leski. Valitettavasti vihkimerkintä on ilman tarkempaa päivämäärää ja sulhasen tai morsiamen kotipaikkaa. Törmäämme siten uudelleen tunnistettavuusongelmaan.

Tähän tutkimuksemme varmasti omana erillisenä tutkimuksena olisi päättynytkin, ellei kyseinen Iisakki Heikinpoika olisi tullut tutuksi artikkelin kirjoittajalle toisessa yhteydessä. Aikoinaan tutkiessani Abraham Björklundin

sukujuuria, selvisi, että hänen setänsä Iisakki Heikinpoika isännöi Ylistaron Topparlan Kirpun taloa. Edellä mainittu tunnistus tekeekin Kaisa Iisakintyttärestä kiinnostavan, sillä hänen isänsä Iisakki oli jo aikaisemmin mainitun Heikki Sepänmaan poika, joka oli lähtenyt kotoaan Sepänmaasta 1720-luvulla. Vanhan Sepänmaan suvun tytär siis avioitui uuden Sepänmaan suvun edustajan kanssa ja vanha suku palasi kotitaloonsa uudelleen.

Iisakki Heikinpoika tapasi vaimonsa Liisa Matintytär Kirpun, todennäköisesti Luomassa, jossa hän näyttää asuneen jonkin aikaa jäätyään leskeksi ensimmäisestä avioliitostaan. Iisakin oleskelu Luomassa oli luontevaa, sillä Luoman emäntä Maria Juhontytär oli hänen siskopuolensa. Liisa Kirpun oleskelulle Luomassa löytyy myös luonteva selitys, sillä hän oli myös tavallaan Luoman sukua. Liisan äitipuoli oli Luoman tytär. Asiavyyhdän selviäminen selittää myös Kaisan

oleskelun Förstissä avioliiton solmimishetkellä. Förstissä oli vävynä tällöin Luoman poika.

Iisakin ja Liisan lapset Ylistaron syntyneidenluettelon mukaisin tiedoin (Kaikki lisätiedot perheen myöhäisemmistä vaiheista ovat tervetulleita):

Iisakki Heikinpoika Sepänmaa
Ylistaron Topparlan Kirpun isäntä
pso 1723
Liisa Matintytär Kirppu s. 1685
Lapsia:
Kaisa s. 29.03.1724
pso Antti Antinpoika Sepänmaa
Jaakko s. 29.03.1726
Margareta s. 16.04.1728
Matti s. 20.07.1730
Iisakki s. 23.07.1733

Lähteet Nurmon ja Laihian osalta:

Nurmon Historia I
Laihian Historia II
A.Alapotin arkistot

Hakupala

Kurikan Historia, s. 447, mainitaan sotilas Erkki Sarberg saamasta tuomiosta. Onko kenelläkään asiasta enempää tietoa asiasta?

Etsitään tietoja seuraavan avioparin taustoista:

Hermann Juhonpoika Pitkämö, s. 25.6.1807, k. 6.2.1865 Kurikka
pso Saara Sofia Juhontytär Mänty, s. 9.5.1814, k. 27.7.1862 Kurikka.
tytär Hedvig Helena, s. 12.3.1849 Kurikassa.

Marko Kivistö Yhteydenotot toimituksen kautta

Hajahuomioita

Lisätietoja mustalaisista Laihiilla.

Laihian syntyneidenluettelossa mainitaan:

Jeremias mustalaiselle syntynyt v.1698 poika Hannu

Olli mustalaiselle syntynyt 18.12.1695 tyttö Kaisa

Alapotin arkistosta mainitaan mustalainen, sotamies Jaakko Hannunpoika HÖKSPÅRA s.1739

Hänellä mainitaan kaksi avioitunutta lasta. Jaakko voisi olla vaikka edellä mainitun vuonna 1698

syntyneen Hannun poika? Jaakko mestattiin 4.10.1760, tapettuaan sotamies Antti Fogelin 13.7.1760.

Alapotin mukaan Jaakkoa edelsi samassa ruodussa sotamies Antti Valeriuksenpoika s.1706 k.9.6.1787

Patronyymi antaa olettaa hänenkin olleen mustalainen.

Matti Lehtiö

Ote, Lisälehti Suomalaisen Virallisen Lehden numeroihin 109, 110 ja 111 v.1906.

Nimenmuuttoa.

Me alempana nykyisten kotipaikkaimme mukaan kaupungittain ja pitäjittäin luetellut suomalaiset saatamme täten yhteisesti tiedoksi, että tästä toukokuun 12:nneestä päivästä, suomalaisuuden herättäjän J.V. Snellmannin muistopäivästä alkaen tulemme käyttämään kukin sitä suomenkielistä sukunimeä, joka alempana mainitaan tähänastisen niemme vierellä.

Samalla pyydämme niiden seurakuntain arvoisia kirkkoherranvirastoja, joihin nykyään kuulumme, hyväntahtoisesti ensi tilaisuudessa merkitsemään nimenmuutoksemme kirkonkirjaan.

Jurva

Backman Mikko -	Hietanen Mikko	Backman Matti -	Kivimäki Matti
Backman Mikko -	Mäkirinta Mikko	Backman Herman -	Rinne Herman
Brask Oskar -	Ranta Oskari	Eklom Jafet -	Kulo Jafet
Fögren Herman -	Ketomäki Herman	Fögren Mikko -	Luoma Mikko
Hellberg Nikodemus -	Vuorinen Teemu	Nordberg Maria -	Virta Maria
Saksberg Matti -	Mäkinen Matti	Saksberg Juho -	Tuominen Juho
Sjöblom Santeri -	Puisto Santeri	Viklund Viktor -	Lahtinen Vihtori
Åkerblad Nikolai -	Alanko Nikolai	Åkerblad August -	Ihamäki Aukusti
Åkerblad Antti -	Lehtinen Antti	Åkerblad Hiskias -	Peltonen Hiskias

Kurikka

Birling Iisak Aleksanteri - Viktor	Aitola Iisak Aleksanteri	Birling Salmon Viktor -	Aitola Salmon
Brockman Iisakki -	Peltonen Iisakki	Eklund Frans -	Eloranta Frans
Falström Frans -	Virtanen Frans	Falström Juho -	Virtanen Juho
Forss Iisakki -	Koski Iisakki	Friberg Jaakko -	Korpi-Kyttä Jaakko
Friberg Iisakki -	Rinta-Kyttä Iisakki	Grönlund Johannes Fredrik	Lehtovaara J. F.
Kruuna Aleks Iivar -	Kariluoto Aleks Iivar	Kölström Jaakko -	Syrjälä Jaakko
Lagerqvist Iivar Emil -	Kaistila Ivar Emil	Lagerqvist Kaarlo Kustaa -	Kaistila K. K.
Lagerqvist Rikhard Jalmar -	Kaistila R. J.	Malmberg Frans -	Panttila Frans
Pummi Juho Feeliks -	Ranta Juho	Sahlgren Evert -	Rainio Evert
Sandelin Aleksanter -	Sampola Aleksanter	Sandelin Juho Feeliks -	Sampola J. F.
Wilskman Herman -	Wirtavaara Herman		

Laihia

Backa Mikko -	Ketomäki Mikko	Backa Mikko -	Mäkivainio Mikko
Beijar Elias -	Ristilä Elias	Bortgnerus Serafia -	Puronen Srafia
Brand Herman -	Jyrkänne Herman	Bränny Juho -	Liinamaa Juho
Eklund Herman -	Elonen Herman	Eklund Juho -	Lehto Juho
Ekman Iida -	Tammi Iida	Enqvist Jaakko -	Heinonen Jaakko
Erlund Herman -	Salomaa Herman	Erving Juho -	Pihlajamäki Juho
Fasta Mikko -	Alakoski Mikko	Filander Aappo -	Wallinmäki Aappo
Filander Hilma -	Wallinmäki Hilma	Fors Heikki -	Koski Heikki
Grundfelt Matti -	Lehtimäki Matti	Grundfelt Nikolai -	Lehtimäki Nikolai
Haaga Tuomas -	Peltovuori Tuomas	Hartvig Jaakko -	Lahtela Jaakko
Hög Matti -	Lampi Matti	Konster Jaakko -	Lammi Jaakko
Kööpikkä Tuomas -	Kekola Tuomas	Laingren Herman -	Viemerä Herman
Pakka Nikolai -	Huhtanen Nikolai	Sandelin Matti -	Välimäki Matti
Skinnar Tuomas -	Leivonen Tuomas	Snel Mikko -	Ranta Mikko
Spolander Juho -	Saarnisto Juho	Sui Heikki -	Kuusniemi Heikki
Svanberg Jaakko -	Salo Jaakko	Viik Vihtori -	Lammi Vihtori
Viik Jaakko Oskar -	Välimäki Jaakko Oskar	Wikberg Heino Ulja -	Wuorela Heino Ulja
Öisti Matti -	Lauronen Matti	Örn Juho -	Penttilä Juho
Österbacka Juho -	Itämäki Juho		

Hartvik / Mänty suku

Poimintoja suvun juurista ja kysely suvun jälkeläisistä

Syksyllä ilmestynyt Hartvik / Mänty sukukirja kertoo Jurvan Sarvijoen Myötäisessä syntyneiden viiden veljeksien jälkeläisten lisäksi suvun käsityöläis- ja talonpoikaisuudesta aina 1300-luvun aateliin saakka.

Pohjanmaalla olevia sukujohteista mainitaan mm. 2.12.1735 Kurikan Oppaassa syntynyt Kaarlo Juhonpoika, joka asui torpparina Oppaan maalla ja oli ammatiltaan räätäri. Kaarlon puoliso oli sotilaan tytär Anna Matintytär Ilmajoelta. Kaarlon ja Annan poika Salomon alkoi sotilaaksi Pahl-ruotuun, asuen myöhemmin torpparina Kauhajoella jossa syntyi esikoislapsi, sitten Jalasjärvellä ja myöhemmin Vähä-Tuiskun maalla Kurikassa. Lopuksi Salomon muutti Kauhajoen Knuuttilaan, jossa kuoli. Salomonilla oli poika Salomon, jonka puoliso oli Maija Juhontytär os. Pihlajamäki ent. Maja s.1786 Jalasjärvellä (Kt. ”Koskuun Ukoon Kersat” sukumatrikkeli, taulu 1567, s.236). Hänen sukujuuristaan löytyy Ikaalisen Tarsiat ja Jalasjärven Seilot ja Marttilat. Maijan suvusta polveutuu mm. Pariisin olympialaisissa neljä kultamitalia ja kaksi hopeista voittanut Ville Ritola (1896-1982), sekä Merikannon suku.

Jurvalaisia sukuja tutkiessa, juuret johtaa lopuksi Jurvan Hiipakkaan. Suvun jälkeläiset levisivät varhain ympäri Jurvaa. Tainusjoen varteen Koskimäkeen v.1704 syntyneen Kosken uudistalon perustaja oli Tuomas Hiipakka. Tuomaan veli Niilo perusti Männyn uudistalon Jurvan kirkonkylään v.1705, ja sisar Valpuri perusti puolisonsa Matti kanssa Perän uudistalon. Myös Närviujoelle syntyi Männyn talo v.1696. Talon ensimmäinen isäntä on Lauri Heikinpoika, joka kuoli kahdenvuoden päästä perustamisesta v.1698. Puoliso Kerttu avioitui uudelleen Olli Niilonpojan kanssa, joka on merkitty isännäksi

1699. Ollia seurasi hänen poika Juho s. Teuvan Närviujoella n.1706 ja vihitty Kauhajoella 30.11.1726, Liisa Tuomaantytär Norin kanssa, s.n. 1710. Seuraava sukupolvi jakoi talon kahtia ja viimeistään vuonna 1831 toinen osa oli lohkottu jo neljään osaan. Hartvik/Mänty-sukukirjassa tulee esiin mm. seuraava polveutuminen: Iisakki Jaakonpoika Mänty s. Teuvan Närviujoella v.1763. pso Anna os. Risku s. Sarvijoella v.1760. Poika Tuomas s.1790, pso Anna Mikontytär Hautala, s.1794, perhe muutti Jalasjärveltä Kurikkaan v.1823, Viitalankylän Vuorusjärven rannalle, Iso-Koiviston talon ulkosaralle, perustaen Lainesmäen torpan. Aluksi perhe asui lähistöllä sijaitsevassa kalamajassa, mutta myöhemmin tehtiin parempi asunto, jonka seinään on veistetty vuosiluku 1824. Seuraavana kesänä isäntä Tuomas Mänty rakensi rivakasti hirsisen pirtin joka on säilynyt nykypäivään saakka.

Tuomas Iisakinpoika Lainesmäki ent. Mänty, s.3.10.1790 Teuvan Närviujoella, k.28.6.1868 Kurikassa, pso Anna Mikontytär os. Hautala, s.19.8.1794. Annan vanhemmat Mikko Antinpoika Hautala, s.9.12.1759 ja pso Maria Mikontytär Niemi, s.23.11.1759.

Lapset:

- 1) Mikko s.04.09.1817 kuoli lapsena.
- 2) Maria s.20.12.1819 Hartvik/Mänty sukukirjassa.
- 3) Tuomas s.21.01.1822 muutti Kauhajoen Aroon.
- 4) Iisakki s.28.09.1824 k.25.7.1827.
- 5) Juho s.09.11.1826 muutti Ilmajoelle (Lahti).
- 6) Mikko s.29.09.1828 muutti Ylistaroon (Haapa-Hietikko).
- 7) Hiskias s.12.04.1831 k. 2.10.1834.
- 8) Anna-Liisa s.26.07.1834 Ala-Krekolan maalle (mm. Kamppi ja Hakala)
- 9) Elias s.18.05.1838 Lainesmäen seuraava isäntä.
- 10) Herman s.26.05.1840 Ketolan torppari

Mikäli jollakin on tietoa Tuomas ja Anna Lainesmäki ent. Mänty jälkeläisistä tai Närviujoen Männyn tai Jurvan Niemenkylän Korpen suvun jälkeläisistä, ne otetaan kiitollisuudella vastaan. Reima Mänty, Karijoentie 269, 64700 Teuva, puh. 0400-169592, 06-2672895, internet: reima.manty@pp.qnet.fi, Rätin talon alkuvaiheita internetissä www.qnet.fi/rmanty

Syksyllä ilmestynyt Hartvik / Mänty sukuhistoria kertoo Jurvan Sarvijoien Myötäisessä syntyneiden (vv.1866-81) viiden veljeksien jälkeläiset perhetauluin ja valokuvin nykypäivään saakka. Sukujuurien jäljillä käsityöläis- ja talonpoikaissuvusta aina aatelisiin saakka 1300-luvulle. Pohjanmaalla olevat sukujohteet:

Ikaalinen: Tarsia,

Ilmajoki: Kirkon-Kokko, Seppälä, Possola, Talosela, Pietilä Rahnasto.

Jalasjärvi: Koskuun Ukoon suku, Maja, Seilo, Pihlajamäki.

Kurikka: Iso-Kurikka, Vähä-Kurikka, Kakkuri, Nikkola, Plosila, Opas, Hirvelä.

Jurva: Hiipakka, Koski, Tamssi, Rätti, Kinnari

Jälkeläisten juuret; Sarvela, Hakala Sarvijoella, Hattu, Hautala, Ihamäki, Kivikangas, Kumara, Korpi-Kajja, Lainesmäki, Peltoniemi, Peltola, Rahko, Ritola, Rintala, Suojanen, Tikkala, Närvijoen Mänty alk. v. 1698. Jurvan kirkonkylän Mänty.

Laihian juuret; Talso, Tuori, Seppä(lä), Torkko.

Keski-Suomen juuret; Rytönen, Tikkanen, Pylvänäinen, Hokkanen.

Kirjassa kovat nelivärikannet, sivuja 404. Myyntihinta 45 eur + pm.

Julkaisua voi tilata: Reima Mänty Teuva puh. 06-2672895, gsm 0400-169592, internet

www.qnet.fi/rmanty, Tai noutaa Juhani Mänty Laihia, Tauno Tuori Kurikka, Maarit Saarela Jurva, Seppo Hartvik Maalahti, Ensio Suojanen Jurva, Sylvi Hakala Jurva.

Alavuden Sulkavankylän historia on paikallishistoria, jossa on tavallista enemmän henkilötietoja.

Kirja on 504-sivuinen, sidottu ja B5 kokoa. Kirjan ISBN-tunnus on 952-91-3842-3. Siinä on 82 kuvaa ja kartta

Sulkavankylä sijaitsee Alavuden kaupungin eteläpäässä ja rajoittuu Virtain ja Peräseinäjoen kuntiin. Kylä on nuori ja sinne perustettiin vuosina 1771 – 1850 26 kantatilaa.

Kirjassa esitellään talojen perustamiset ja perustajat.

Kirjassa on laaja luku, joka kertoo kylän kaikki vakituiset asukkaat ja asuinpaikat koko asutuksen ajalta vuosilta 1771 – 1999. Asuinpaikkoja on mainittu 261. Jokaisesta vakituisesta asukkaasta on syntymäaika ja vanhemmat, jos hän on syntynyt ennen vuotta 1900. Myös jokaisesta asukkaasta on kuolinajat. Jos hän on kuollut ennen vuotta 1900.

Kirjassa on myös taulukot tilojen maanluonnosta, manttaaliluvuista ja niiden kehityksestä.

Omat lukunsa on saanut esimerkiksi väestön kehitys, järvien kuivatus, tieolot, kirkko ja seurakunta, pitäjän ja kunnallishallinnosta, maatalous, meijeritoiminta, uittotyöt ja metsäkauppa alkuaikoina, tervanpoltto, kalastus ja metsästyminen, käsityöläiset, siirtolaisuus, sota- ja sotilasasiat, kauppa, posti, puhelin, koulut, teollisuus ja keksintötoiminta, yhdistys- ja seuratoiminta, hengellinen toiminta, onnettomuudet ja tekniikan kehitys.

Tieoloista on erityisen mielenkiintoinen luku, jossa kerrotaan kylän tiehankkeet, joista käytiin oikeuttakin vuosina 1880 – 95.

Sota- ja sotilasasioita-luku sisältää kaiken sotilastoimintaan osallistumisen koko kylän olemassaolon ajalta ja talvi- ja jatkosodasta on kummastakin Tauno Niemelän kertomat seikkaperäiset kertomukset.

Kirjassa on kymmenen liitettä, joista kiintoisin lienee talonhaltijaluettelot 1771 -1900.

Talonhaltijaluettelossa haltijasta ja hänen puolisoistaan on mainittu talonhaltija-ajan ja nimen lisäksi myös syntymäaika ja syntyperä sekä mahdollisuuksien mukaan kuolinaika

Yhteydenotot: Jouko Niemelä Salakkatie 9 as 02170 Espoo

2

Port Payé
Finlande
PMM
61500/13